

Hvem er medfølgende partnere og hvordan sosialiserer de seg?

En kvalitativ studie av medfølgende partnere ved utstasjonering til Singapore.

Anne Marit Haslund

Veileder

Inger Beate Larsen

Masteroppgaven er gjennomført som ledd i utdanningen ved Universitetet i Agder og er godkjent som del av denne utdanningen. Denne godkjenningen innebærer ikke at universitetet inntår for de metoder som er anvendt og de konklusjoner som er trukket.

Universitetet i Agder, 2011

Fakultet for helse- og idrettsfag

Institutt for psykososial helse

Forord

Ideen til studiet kom da min mann fikk tilbud om utstasjonering i Singapore. Muligheten til å forske på partnere som medfølgende tiltalte meg siden jeg var ny og uerfaren på dette selv. Jeg hadde lest noe tidligere om samlivsbrudd og lange hvitvinslunsjer ved utstasjonering, men kunne man generalisere en gruppe mennesker ut fra dette? Mye var til dels dårlig journalistikk som jeg stilte meg kritisk til. Slik ble dette en drivkraft til om mulig å framstille dette livet annerledes. Det har vært en interessant oppgave å skrive, og jeg håper mange vil kjenne seg igjen i de funn som jeg presenterer.

For at dette studiet skulle bli imøtekommet, er det mange aktører som fortjener en takk. De som sa seg villig til å intervjues fortjener en stor takk for at de åpnet sitt hjem slik at dette kunne gjennomføres på en rolig og fin måte. Resultatene hadde ikke blitt de samme uten deres refleksjoner over emnet. Den kunnskapen som ble delt var et viktig bidrag til studiet. Takk til sjømannskirken som har vist stor velvilje hele tiden, både med å tilrettelegge i forkant av studien og støtten for relevansen av prosjektet. Dette gjorde arbeidet mye enklere for meg. En stor takk også til alle dem som har bidratt med tips og gitt gode tilbakemeldinger til prosjektet. Min veileder, Førsteamanuensis Inger Beate Larsen, har vært en støttende person i prosessen. Nyttige innspill og konstruktive tilbakemeldinger underveis, har vært veldig viktig for meg. Tusen takk for det! Kjære familie og venner! Uten deres engasjement og støtte i den krevende prosessen, ville dette bli en ensom vei å gå. Takk for stor forståelse for at jeg har vært lite sosial i perioder. Sist vil jeg si tusen takk til Ingrid for uvurderlig støtte og Randi som hjalp meg med reflekterende korrektur i innspurten! En stor takk til dere alle!

Sammendrag

Bakgrunn: Bakgrunnen for prosjektet er at stadig flere nordmenn arbeider utenfor Norges grenser. Mange av disse har med seg sin partner som ikke selv reiser dit for jobben sin skyld. Jeg ønsket en større innsikt i, og en bedre forståelse av hvordan mennesker sosialiserer seg, og hvordan de opplever å være partner i en fremmed kultur.

Hensikt og problemstilling: Hensikten med studiet er økt kunnskap om hvem partnere er, hva det vil si for dem å flytte til en annen kultur, og hvordan de sosialiserer seg i en annerledes hverdag. Mer innsikt i tematikken vil være av vesentlig betydning både for de menneskene som selv vil komme i en tilsvarende situasjon, men også for de organisasjoner som arbeider på denne måten. Kunnskapen jeg søkte kan slik sett være til hjelp for enkeltpersoner og hvordan ulike organisasjoner kan tilrettelegge for partnere som flytter i denne forbindelse.

Metode: For å få den dybde jeg trengte for å få svar på problemstillingen, valgte jeg to tilnæringsmetoder. Disse er et kvalitativt forskningsintervju med fire deltakere, og deltakende observasjon i feltet.

Resultater: Studien viser at det i hovedsak er kvinner med høyere utdanning og barn, som er partnere i Singapore. De kommer til Singapore med forventninger om å oppnå personlig utvikling, og de har et ønske om å gi barna erfaringer relatert til språk og en fremmed kultur. Kvinnene ønsker også at oppholdet skal resultere i et bedre familieliv. Flyttingen til en ny kultur innebærer både tap av tidligere identitet og fremveksten av ny identitet. For noen innebærer dette skifte en stor grad av nedstemthet. Partnerne sosialiserer seg ved å skape sosiale nettverk i Norske miljøer i Singapore, og de holder kontakten med venner gjennom sosiale medier.

Konklusjon: Studien setter søkelyset på familiepolitikk fra de utstasjonerte sitt ståsted. Ofte er medfølgende partnere høyt utdannede mennesker som selv ikke får tilegnet seg arbeidserfaring og pensjonspoeng. Studien beskriver hvordan de selv mestrer den nye hverdagen og etterfølges av tips til arbeidsgivere og organisasjoner som ønsker å tilrettelegge en familievennlig politikk med tanke på mestring og trivsel. I tillegg vil studien gi rom for refleksjon for de som er eller har vært utstasjonert.

Nøkkelord: Sosialisering, roller, identitet, forventninger, verdisyn, Erving Goffman, utenlandsarbeid.

Abstract

Background: The background for this project is that increasingly more and more Norwegians are living and working outside of Norway. Many of these individuals have also brought along their partner, who wouldn't necessarily have travelled to Singapore for their own jobs sake. In this thesis I wanted to gain a better understanding and a greater insight of how these partners socialize, and also how they feel about living in a foreign culture.

Purpose and objective: The purpose of the program is to increase knowledge about what it means to partners to move to a different culture and how their life is then lived. More insight into these themes will be of significant importance and assistance not only for the individual who will be in a similar situation, but also, for the organizations attracting foreign workers and arranging for partners to move overseas.

Method: To get the depth and necessary range of experiences required to get the answers to the problem, I chose two different approaches. One being qualitative research interviews with four participants and then also my own observation in the field.

Results: The study shows that most of the expatriates are females with higher education and children in Singapore. They arrive in Singapore with hopes to realize their personal development, and they wish to give their children new experiences related to language and other cultures. The women also expect a better quality of life and see this as spending time with their family. I have found that moving to another culture consists of losing earlier identity and creating a new growing one. Unfortunately, for some of these individuals it can cause depression. Expats socialize themselves based on creating social networks in Norwegian surroundings in Singapore, and they keep their contacts with friends with help of social media.

Conclusion: The study focuses on family policy from the posted person's standpoint. Often partners included highly educated people who cannot acquire work experience and therefore pension benefits in Singapore. The study describes how they have mastered their new life and it includes useful tips for employers and organizations that want to structure family friendly policies in terms of coping and well-being. In addition the study allows for reflection for those who are or have been stationed.

Key Words: Socialization, roles, identity, expectations, values, keeping up appearances, Erving Goffman.

INNHOLDSFORTEGNELSE

1.0 INTRODUKSJON	7
1.1 Bakgrunn	7
1.2 Studiets hensikt	7
1.3 Tidligere forskning	8
1.4 Problemstilling	10
1.5 Oppgavens oppbygning	10
2.0 TEORETISK RAMMEVERK	12
2.1 Om valg av teoriperspektiver	12
2.2 Rollespill i følge Erving Goffman	12
3.0 METODER	14
3.1 Kort om metodevalg	14
3.2 Valg av deltakere	14
3.3 Innhenting av data	15
3.3.1 Kvalitativt forskningsintervju	15
3.3.2 Deltakende Observasjon og feltnotater	17
3.4 Gjennomføring av analyse og tolkning	19
3.4.1 Analysemetode og Fortolkningskontekster	19
3.4.2 Det transkriberte intervju og feltnotater	20
3.5 Forskningsetiske overveielser	22
3.6 Min rolle som forsker	23
4.0 PRESENTASJON AV STUDIENS FUNN	25
4.1 Introduksjon	25
4.2 Kjønn	25
4.2.1. Forventninger	29
4.2.2 Identitetsfølelse	33

4.3 Sosialisering	37
4.3.1 Nettverk	39
4.3.2 Sosialiseringsarenaer	44
4.4 Oppsummering	50
5.0 DISKUSJON	53
5.1 Forventninger	53
5.2 Identitet	56
5.3 Nettverk	62
5.4 Sosialiseringsarenaer	66
5.5 Diskusjon om studiets validitet	69
5.6 Studiets betydning for arbeidsgivere og organisasjoner	71
6.0 OPPSUMMERING	73
6.1 Oppsummering	73
6.2 Forslag til videre forskning	74

LITTERATUR

TABELLER OG BILDER:

Tabell 1	22
Tabell 2	26
Bilde 1	42
Bilde 2	45

VEDLEGG:

Vedlegg 1: Temaliste for kvalitativt forskningsintervju.

Vedlegg 2: Informasjons- og samtykkeskjema.

Vedlegg 3: Godkjenning fra Fakultetets etiske komité (FEK).

Vedlegg 4: Godkjenning fra personvernombudet, Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste.

1.0 INTRODUKSJON

1.1 Bakgrunn

Antall norskrelaterte bedrifter i Singapore er økende og ligger på rundt 170 bedrifter ifølge The Norwegian Business Association (2010). Det er registrert pr. 9. februar 2011, 1513 personer bosatt i Singapore, i følge Den Norske Ambassaden i Singapore (2011). Flere av disse er sannsynligvis rekruttert fra større bedrifter og organisasjoner for å arbeide i deres virksomhet, andre er ikke selv i arbeid, men er midlertidig bosatt der fordi partneren har fått arbeid der. Noen er barn til disse. Studien dreier seg om livet til utstasjonertes partnere, hvem de er, hva de driver med og hvordan de finner seg til rette i sitt nye hjemland. Disse begrepsfestes som partnere i fortsettelsen av oppgaven.

Motivasjonen til studiet kom da jeg selv fikk muligheten til å flytte med som partner da min mann fikk arbeid i Singapore. På bakgrunn av forskjellige erfaringer som tidligere partnere kunne fortelle om, ble jeg nysgjerrig på hva som gjorde at de mestret dette på forskjellige måter. Noen syntes dette var ensomt, andre følte tap av sin identitet. Jeg begynte å lete etter litteratur om temaet, både i bøker og på internett. Jo mer jeg leste, jo mer fascinert ble jeg over sosialiseringsevnen, og behovet for tilbaketrekking, som jeg ante et visst mønster i. Spesielt med hensyn til at jeg nå fikk mulighet til å skrive om temaet samtidig som jeg selv opplevde dette på kroppen.

1.2 Studiets hensikt

Hensikten med studiet var økt kunnskap om medfølgende partneres opplevelse av å flytte til en annen kultur. Slik kunnskap kan ha nytteverdi i forbindelse med at det er mer vanlig å jobbe internasjonalt. Mer innsikt i tematikken vil være av vesentlig betydning både for de menneskene som selv vil komme i en tilsvarende situasjon, men også for organisasjoner som arbeider på denne måten. Kunnskapen jeg søkte kan slik sett være til hjelp for hvordan man kan tilrettelegge for partnere som flytter i denne forbindelse. Studien er relevant i forhold til psykisk helsearbeid, da jeg mener at kunnskap om hvordan mennesker tilpasser seg nye kulturer gir mulighet til å forstå menneskers sosialiseringsevne, samt hvordan de mestrer de nye roller som kan medfølge en utstasjonering.

1.3 Tidligere forskning

Jeg ønsker å presentere tre tidligere forskningstudier som kan relateres til, og være nyttig for min studie. Noen av resultatene her vil utdypes i diskusjonskapitlet.

1.

UD-partnere er et nettbasert kontaktforum for ektefeller, samboere og partnere til ansatte i utenriksdepartementet. UD gjennomførte en velferdsundersøkelse i 2007, hvor det kom frem at til tross for at de fleste var fornøyde med situasjonen ved utstasjonering, var det 40 prosent av partnerne som kom hjem til arbeidsledighet ved hjemreise. De opplevde seg ikke synlige i arbeidsmarkedet, og tapte både inntekt og pensjonspoeng. UDs pensjonsordning gjelder også bare for ektefeller, noe som betyr at andre medfølgere som kjærester eller partnere ikke nyter disse godene. 40 prosent av dem som svarte, viste også at utstasjoneringen ikke udelt var en positiv opplevelse for dem. 1/3 av dem som svarte fortalte om alvorlige tilpasningsproblemer for barna som flyttet med, i følge en av UDs tre fagforeninger (2009).

2.

Annie Julander Norell oppdaget noen fellestrekk blant svenske medfølgere da hun selv flyttet til Singapore sommeren 2007. Dette ga henne inspirasjon til å skrive sin psykologiavhandling ”Vad jobbar din man med? Medföljande kvinnor till män på utenlandstjänstgöring berättar”. Norell viser til at i Singapore dreier livet seg rundt mannens rolle i samfunnet. Her går man ut fra at kvinnene er hjemmевærende. Svært mange svenske expats¹ ønsket fortsatt å være i et engasjement som ga mening. Men det var også store skiller i hennes undersøkelse. De som trivdes godt, skaffet seg flere barn enn de hadde tenkt å gjøre i sitt hjemland. Hun fant også at det var en sammenheng med opplevelse av et stressfylt liv i hjemlandet og trivsel med ny rolle, samt at ønsket om karriere og framgang ga en rotløs tilstand i Singapore. Flere av de svenske kvinnene savnet jobben sin, egen lønn og ønsket å arbeide i Singapore. Dette var ikke så enkelt fordi vilkårene for dette var vanskelig. Noen av mødrene hadde dårlig samvittighet overfor sine barn, fordi de hadde tatt dem bort fra hjemlandet deres. Mest fornøyd var de kvinnene som hadde vært utstasjonert lengst.

¹ Ordet expat er en forkortelse fra expatriate, og betyr en person som oppholder seg i et annet land enn sitt eget, en utvandrer. (Kirkeby, 2009).

3.

Cand. Psych. Maria Christensen (1996) er spesialist i psykoterapi og har arbeidet mye med utsendte folk, både før, under og etter utsendelsesperioder. Psykologiske forhold i forbindelse med tilpasning til fremmede kulturer er hennes spesialområde, i tillegg til at hun er særlig kompetent innen barns oppvekstvilkår. Hun belyser de psykologiske aspekter som knytter seg til de fysiske, kulturelle og sosiale forandringer, som nomadetilværelsen innebærer, og setter fokus på selve møtet med og tilpasningen til nye kulturer. Utenlandsk litteratur kaller dette fenomenet for tredjekultursbarn, i følge Christensen. Dette er barn av foreldre som har levd og arbeidet i forskjellige kulturer verden over. De tilegner seg kulturelementer fra forskjellige kulturer som integreres i personligheten deres. Disse barna tilpasser seg ofte lett, er flerspråklige og velorienterte. De opparbeider seg en intuitiv dyp forståelse av hverandre uansett bakgrunn.

Oppsummering og relevans for min studie:

Den første studien er en kvantitativ studie. Den gjorde meg nysgjerrig på historiene bak og førte til at jeg selv ønsket at studiet mitt fikk en kvalitativ dybdeforståelse. UD sitt funn er interessant med tanke på tapt arbeidserfaring og pensjonspoeng. I tillegg viste den at mange barn ikke trivdes. Studien min viser at mange ikke ser på tapt arbeidserfaring og tapte pensjonspoeng som noe avskrekkende. I tillegg trivdes alle barna og hadde funnet seg godt til rette, i følge deres mødre. Ingen av dem jeg snakket med via mine tilnæringsmetoder lengtet hjem til Norge på bakgrunn av dette.

Det andre studiet er en kvalitativ studie som bygger på intervju med 10 svenske kvinner. Noen av funnene viste misnøye med selv ikke å være i arbeid og dårlig samvittighet overfor barna ved at de ble tatt med bort fra hjemlandet. Min studie viser likhet med mye av Norells funn, men de norske kvinnene ser på dette som en stor mulighet for sine barn. Ingen sa noe om dårlig samvittighet, heller at de følte de fikk anledning til å tilføre sine barn en rikdom ved å lære et annet språk, lære en ny kultur å kjenne, samt at det var verdifullt for hele familien at de fikk mer tid sammen.

Den siste studien jeg presenterer er en samling av erfaringer gjennom et kvalitativt arbeid med utstasjonerte gjennom mange år. Jeg har ikke funnet noe som strider i mot hennes erfaringer. Personer som flytter til land presentert i dette verket, kan ha andre utfordringer enn dem som

flytter til Singapore. Studien min drar likevel nytte av dette fordi det blir en bekreftelse på hvordan partnere og barn kan ha det når de allerede har sosialisert seg, og bygger på mer psykologiske faktorer. Boken er en utmerket støttelitteratur, og kan fungere som et oppslagsverk ved de utfordringer man kan møte på i perioder av et slikt liv, både før, underveis og etter hjemkomsten til eget hjemland.

1.4 Problemstilling

Jeg var interessert i å vite hvem som var medfølgende partnere til Singapore og hvordan de finner seg til rette med nytt nettverk. Jeg var nysgjerrig på hvordan sosialiseringsprosessen foregikk i en ny kultur hvor man kanskje ikke kjenner noen. Studiet fokuserer derfor på hvordan hverdagen til partnere i Singapore arter seg, hvordan de sosialiserer seg og hvordan de mestrer kulturskiftet. Med hvordan livet arter seg mener jeg hvordan de tilbringer dagene, hvordan de mestrer det ikke selv å arbeide og hvordan de opplever sin egen identitet. Problemstillingen er derfor todelt:

Hvem er medfølgende partnere og hvordan sosialiserer de seg?

1.5 Oppgavens videre oppbygning

I kapittel to presenteres det teoretiske rammeverket i oppgaven. Her har jeg valgt å bruke Erving Goffman sin teori om roller i et dramaturgisk perspektiv, fordi jeg mener utstasjonerte partnere sosialiserer seg på en måte som kan belyses fra dette perspektivet. Begreper som fasadespill og rolleskikkelser blir om mulig forsterket ved et kulturskifte, og blir interessant å diskutere med Goffmans teori.

I kapittel tre presenteres valg av det kvalitative forskningsintervju og deltakende observasjon i feltet. Her redegjør jeg for valg av deltakere og begrunner mitt valg om hvorfor tilnæringsmetodene var relevant. Videre redegjør jeg for gangen i analyse- og tolkningsdelen, samt forskningsprosessen som her fant sted. Forskningsetiske overveielser og min egen rolle som forsker, drøftes også her.

I kapittel fire presenteres mine funn med deltakernes egen selvforståelse. Hvert kapittel avsluttes med mine refleksjoner og tanker basert på en kritisk forståelse.

I kapittel fem diskuteres funnene opp mot det teoretiske rammeverket som er presentert i kapittel to, samt den tidligere forskning som er presentert i kapittel 1.3. I tillegg skriver jeg om validiteten i studien, samt hvilken nytte arbeidsgivere og organisasjoner kan få ut av studien på bakgrunn av mine funn.

Kapittel seks gir en oppsummering av oppgaven, samt forslag til videre forskning.

2.0 TEORETISK RAMMEVERK

2.1 Om valg av teoriperspektiv

Jeg valgte samfunnsforskeren Erving Goffman (1992) sin teori ut fra det perspektiv jeg selv ønsket å belyse problemstillingen. Goffman ser på menneskers handlinger som et teaterstykke på livets scene. Slik kan man betrakte mennesker om man tenker på seg selv som tilskuer. Han hevder at mennesker er annerledes bak kulissene enn foran kulissene. Det finnes ofte en inndeling i et område bak kulissene hvor opptreden forberedes, og et fasadeområde hvor opptreden framføres. Adgang til disse områdene er kontrollert slik at ikke andre skal få tilgang til det som ikke er myntet på dem. De særtrekk og elementer som menneskene fremfører, utgjør en ramme som er formell og abstrakt og er en dynamisk situasjon som skapes av viljen til å fastholde en definisjon av situasjonen (side 197-198). Ord som Identitet, fasadeområde, å holde fasaden, kontrollering av inntrykk, behovet for å slappe av og prestere noe vekselvis, er begrep som går igjen i Goffmans teori. Om man ser på livet som en scene, og vi som mennesker spiller roller her, kan man bruke denne teorien som en forståelsesmodell ut i fra aktørenes handlinger. Poenget er ikke å fjerne rollespillet, for det ville være en umulig oppgave. Man kan ikke vise hvem man er bak kulissene i alle situasjoner. Dette ville bryte med forventede normer og oppfatning innen sømmelighet og høflighetsanliggender. Men teorien kan hjelpe en med å forstå hvorfor noen føler seg utestengt, hvorfor noen ikke hilser på gata, hvorfor vi presenterer oss selv ved hjelp av servicespesialister og hvordan vi kan forandre væremåte i de forskjellige situasjoner man kommer opp i. Slik kan man betrakte andre mennesker med publikums øyne, og dette kan sammenlignes med det Erving Goffman beskriver som dramaturgiske roller på livets scene. Han benyttet teatermetaforer i sin samfunnsanalyse fra 1953, slik at i møte med de samfunn, sosiale systemer og organisasjoner en forsker trer inn i, vil hun da bli en tilskuer til aktørenes samhandling ”frontstage”. Makter hun å etablere seg i lokale statuser, vil hun kunne bli en medspiller ”backstage” (Aase og Fossaskåret, 2007, side 25). Jeg ønsket å komme ”backstage” for å formidle aktørenes opplevelse, sett fra et dramaturgisk perspektiv.

2.2 Rollespill i følge Erving Goffman

”Verden er selvsagt ikke et teater, men det er ikke så lett å påpeke på nøyaktig hvilke måter den ikke er det.”
Erving Goffman

Erving Goffman (1992) hevder at mennesket framstiller seg slik de vil bli oppfattet av andre. Dette bestemte bildet av hvordan vi vil presentere oss selv blir et bilde som vi må forsvare i mange situasjoner. Selve ordet "person" betyr også "maske", og det er noe av det Goffman ønsker å formidle. Han mener menneskers samhandling kan sees på som i et dramaturgisk teaterstykke hvor man uttrykker seg slik at andre skal få spesifikt inntrykk av deg. Goffman hevder det er to typer kommunikasjon mellom mennesker, de uttrykk man gir, og de man avgir. Det siste er den teater-lignende typen som er utilsiktet og non-verbal, og er den kommunikasjon studiets funn vil drøftes opp mot. Den atferd en person viser når to mennesker møter hverandre, oppfattes på bakgrunn av ens egne tidligere erfaringer som klargjør situasjonen. Vi vil forsøke å skaffe oss opplysninger om den andre personen eller ta i bruk de opplysninger som man allerede sitter inne med om han eller henne. Om man ikke kjenner den andre personen, kan en ved å betrakte oppførsel og utseende, finne holdepunkter og stereotyper som gir antakelser slik at en plasserer de der man kjenner igjen et mønster innen atferd. Dette gir anledning for andre på forhånd å vite hva hun venter seg av dem og hva de andre kan vente seg av henne. Slik vil det, ved at disse opplysningene foreligger, bli en samhandling som fører til at en vet hva en skal gjøre for å få en reaksjon fra den andre.

En person vil inneha mange roller i løpet av en dag. I dagligtale snakker vi om at man spiller forskjellige roller i forskjellige situasjoner. Frasen om "å holde fasaden" er noe de fleste gjør daglig, både bevisst og ubevisst. Goffman belyser dette som en interaksjon med andre mennesker. Det er reelle teknikker som mennesker daglig benytter for å fastholde sine sosiale situasjoner. Det må uttrykkes og fastholdes en definisjon av situasjonen (s. 210). De inntrykk man avgir kan kontrolleres, og man styrer da sin rolle slik en ønsker andre skal oppfatte deg. Det fastlagte handlingsmønsteret som presenteres ved møte mellom personer, kan en kalle roller som kan spilles også ved andre anledninger. Goffman hevder at når en person spiller samme rolle overfor samme publikum ved forskjellige anledninger, vil det ganske sikkert oppstå et sosialt forhold. En sosial rolle knyttes til en bestemt status gjennom rettigheter og plikter. Denne sosiale rollen innehar flere enkeltroller som spilles av personen. Det er underforstått at personen ønsker de andre skal ta henne alvorlig, og at hun tror på sin egen rolle. Rollespill er i følge Goffman en naturlig del av livet, og kan ved refleksjon over aktørens trekk, føre til ny erkjennelse som mennesker i et samfunn. I diskusjonskapitlet vil jeg diskutere hvordan man kan forstå sosialiseringprosesser som en dramaturgi med fokus på hva som skjer foran og bak scenen. Goffmans teori vil slik sett utdypes nærmere i kapittel 5.0.

3.0 METODER

3.1 Kort om metodevalg

Det benyttes to metoder for innsamling av data. Den ene er metoden er kvalitativt intervju, den andre metoden er deltakende observasjon i informantenes eget nærmiljø. Kvale og Brinkmann (2009) sier metoden er veien til målet. Begge metodene vil på ulikt vis få fram hvordan partnere i Singapore levde, hvordan dagene så ut og om hvordan de mestret sin nye hverdag ved selv ikke å være i en yrkesrolle.

3.2 Valg av deltakere

Da jeg ønsket kunnskap om det å være partner i Singapore, var det aktuelt å snakke med dem som hadde bodd her over en lengre periode, fordi de har erfaringer man bruker tid på å tilegne seg som partner. Jeg valgte at denne perioden skulle være minimum et år.

Det kvalitative forskningsintervju

Jeg fikk til et samarbeid med Den Norske Sjømannskirken i Singapore for valg av deltakere til det kvalitative forskningsintervjuet. Sjømannspresten sa seg villig til å dele ut informasjons- og samtykkeskjema(vedlegg 1) inntil åtte personer som har oppsøkt sjømannskirka. Jeg fikk svar fra fire som ønsket å delta. Utvalget har vært nok til å belyse problemstillingen, selv om datamaterialet kanskje ville sett noe annerledes ut om jeg hadde spurt fire andre.

Deltakende observasjon

Sjømannskirken er et sted hvor mange Nordmenn naturlig møtes, slik sett er det anledning til deltakende observasjon. Det var det første stedet jeg ferdes på som aktør i min egen studie. Jeg fikk gjennom denne arenaen vite om andre steder hvor partnerne oppholder seg, og ble dermed aktør flere steder. Grunnen til at jeg valgte å være deltakende observatør de stedene jeg gjorde, var ganske tilfeldig. Ofte var det stedene og personene som valgte meg, fordi jeg ble invitert med på ting. Gjennom dette feltarbeidet har jeg vært i kontakt med rundt 30 personer. Sammen med de fire jeg intervjuet har jeg dermed fått god kunnskap om hvem partnere er og hvordan de sosialiserer seg.

3.3 Innhenting av data

3.3.1 Kvalitativt intervju

Målet er å få frem betydningen av menneskenes erfaringer og opplevelse av verden. For å få dette til må forskeren nøye tenke gjennom hvordan hun ønsker å få folk til å fortelle, på bakgrunn av spørsmålene hun stiller. Dette gjøres samtidig som det tas etiske hensyn. Målet er å få fram ny kunnskap. Dette kan man oppnå gjennom å lage en intervjuguide som spesifikt retter seg mot dette. Det kvalitative forskningsintervju prøver å forstå deltakernes livsverden og er en metode for å få en dybdeforståelse av det man ønsker å vite noe om. Det kvalitative forskningsintervju kjennetegnes av at data blir til under samtale. Forskeren vil få informantenes egne ord, meninger, tanker, følelser, erfaringer og beskrivelser av temaet, gjennom en forståelse av informantenes verden. Samtalen er dagligdags, men likevel profesjonell da kunnskap skal konstrueres i et samspill mellom forsker og informant (Kvale og Brinkmann, 2009).

De fire informantene ble som forhåndsvarslet i samtykkeskjemaet, kontaktet per telefon. Jeg ba dem om å finne et rolig sted de likte å være fordi jeg ikke var sikker på hvor sensitiv den nye diktafonen min var. Samtlige inviterte meg hjem til seg, dette var både overraskende og veldig hyggelig. Det ble slik sett en rolig og hjemmehygge atmosfære rundt samtalen. Vi snakket om løst og fast før selve intervjuet startet. Dette var med på å roe ned noe nervøsitet hos både meg og deltakerne. Min studie benyttet en halvstrukturert temaguide (vedlegg 2), hvor åpne spørsmål lar deltakeren fortelle det de selv vil ut fra mine forhåndsbestemte tema. De fikk lese gjennom temaguiden før intervjuet begynte, og samtlige bekreftet at dette var aktuelle tema. Deretter fortalte jeg litt om hensikten og engasjementet for studien, før vi satte på diktafonen. Jeg syntes det var litt ubehagelig å slå på diktafonen, og har stor forståelse for at dette kunne være noe forstyrrende og øke nervøsiteten. Likevel ble det informative samtaler, som varte mellom 35-45 minutter. Dette var jeg bevisst på fordi jeg har tidligere erfaring med transkribering, og vet hvor tidkrevende dette kan være om intervjuene hadde blitt for lange. På grunn av studiets tidsbegrensning måtte jeg sørge for at arbeidet var overkommelig.

Deltakerne var åpne rundt temaene, og jeg forsøkte å holde det som en normal samtale med en så avslappet stemning som mulig. Det var enkelt å holde seg til temaguiden. Selv om deltakerne bevegde seg på tvers av temaene, ble alle temaene belyst. Dette ga en fin flyt og dybde i samtalen. Jeg fikk da anledning til å stille oppfølgingsspørsmål, slik at jeg var sikker på at jeg oppfattet riktig det som ble sagt. Nyansene kom frem og åpne spørsmål ga fritt spillerom for lange svar. Beskrivelse av hvordan hverdagen arter seg, førte til egne refleksjoner som de selv svarte på. Jeg forsøkte å holde samtalen dagligdags og uformell ved å snakke med rolig stemme og søke øyekontakt med deltakerne. Min profesjonelle rolle som forsker ønsket jeg skulle være tydelig, samtidig som det var viktig for meg at deltakerne ikke så på meg som en bedreviter. Min egen status som partner gjorde meg oppriktig og personlig interessert i deres fortellinger. Kvale og Brinkmann (2009) sier at forskeren som kommer med sine samtaletema sitter på en asymmetrisk maktsituasjon. Det var derfor svært viktig at jeg var så oppriktig interessert som jeg var, slik at det ble etablert en god kontakt mellom oss. Dette opplevde jeg ble innfridd, samtidig som profesjonaliteten sørget for at ordene kom riktig og forståelig fram. Tilbakemeldingen etter intervjuet var at det var satt ord på mye av de tanker som rørte seg. Noen formidlet at det hadde ført til økt refleksjon over temaene, andre formidlet tanker de aldri hadde sagt før, i følge dem selv.

Det kvalitative forskningsintervju var relevant fordi intervjuobjektene kunne gi sin egen beskrivelse av situasjonen. De har selv opplevd hva det vil si å være ny i en ukjent kultur som partner, og de kunne utdype dette mer enn en deltakende observasjon kunne gjøre. Et intervju gjorde det også mulig å følge opp observasjoner som ble gjort i feltarbeidet, og jeg kunne be om informantenes meninger og refleksjoner omkring utvalgte situasjoner. Et eksempel på dette er da jeg kunne ane betydningen av en homogen gruppe hos noen partnere. De ytre tegn på dette var klær, mani- og pedikyr, vesker, fritidsbruk og samtaler om hvor man kjøper de beste produktene. Dette kunne jeg følge opp under intervjuer da dette ble sagt noe om. Ofte opplevde jeg at det var rom for refleksjon og en dybde på samtalen jeg vanskelig kunne oppnådd ved deltakende observasjon alene. Oppsto det stillhet under samtalen, responderte jeg med stillhet. Dette åpnet for refleksjon og selvkorrigerings hos deltakerne. Jeg tror deltakerne følte seg trygge på situasjonen og at det var deres livsverden som var mitt mål.

Begrensninger ved det kvalitative forskningsintervjuet kan være at jeg ikke har tilstrekkelig gode spørsmål til å finne ut det som skulle undersøkes. I tillegg kan det være mangel på interesse overfor deltakeren, slik at det oppstår en asymmetrisk maktsituasjon. En tredje

begrensning kan være at forskeren ikke fortolker utsagnene riktig, og at deltakeren da vil fremstilles i feil lys. Et fjerde moment kan være at tilnæringsmetoden er direkte feil fordi problemstillingen ber om tall på noe i stedet for fenomenet i seg selv. En femte begrensning er personlig egnethet. Forskeren kan gå glipp av mange nyanser om ikke ydmykhet og inntoning til andre mennesker er til stede (Kvale og Brinkmann, 2009). En sjette begrensning kan være at det ikke er tilstrekkelig med bare en tilnæringsmetode.

3.3.2 Deltakende observasjon og feltnotater

Deltakende observasjon kjennetegnes av at forskeren studerer livet i en kultur innenfra ved selv å være til stede. På den måten får han eller hun en nærhet til menneskene og stedene, og blir selv aktør i den samhandling som finner sted i det feltet som studeres. Deltakende observasjon gir en posisjon hvor nærheten til de som studeres er sentral, og hvor forskeren selv får erfare på kroppen hvordan det er å være i det feltet hun forsker på. Målet er å komme ”bak scenen” for å studere prosesser som er skjult for andre (Aase og Fossaskåret, 2007).

Det var partnere som viste vei til de forskjellige arenaer hvor jeg kunne utføre deltakende observasjon. Den ene ba meg med ut til lunsj, og slik ble jeg kjent med flere partnere. Det følte litt rart å ta fram notatblokk for å notere, men ettersom de fleste syntes å ha hørt om prosjektet gjennom sjømannskirka, ble dette akseptert. Ingen spurte meg hva jeg gjorde og jeg var heller ikke den eneste som satt med notisbok. For de som ikke visste hva jeg drev med, kunne det se ut som jeg skrev ned tips over ”must see and do”. Blant de som visste om prosjektet, var det en avslappet tone med mye humor. Ingen virket synlig berørt over mitt nærvær og velvilligheten over å hjelpe meg var stor. Sa den ene noe, nikkete de andre bekræftende. Jeg fikk flere tips fra medfølgende partnere om hvor det kunne være nyttig å dra for å gjennomføre studiet. Den internasjonale skolen, lunsjer og diverse forum var steder jeg ble tipset om. Sjømannskirken har også bidratt med tips om hvor både nye og erfarne, norske partnere oppholder seg, og tilbød deres arenaer for min deltakende observasjon. Derfor var jeg med på tirsdagsforum, som er en uformell samling hvor alle kan komme på vafler og kaffe hver tirsdag formiddag. Jeg deltok også på pilates ukentlig fordi jeg ble invitert med, og jeg observerte at det var flere partnere der. Noen ganger møtte jeg norske i mitt eget nærmiljø, og kom i snakk med flere av dem. Jeg deltok på arrangerte turer, og jeg meldte meg som frivillig til å hjelpe til på utflukter via skolen hvor mine egne barn gikk. Et par ganger spiste jeg lunsj

sammen med andre partnere. Det hendte jeg stoppet folk i samtalen deres for å gå mer i dybden av det de sa. Dette falt seg naturlig siden jeg var ny og nysgjerrig på hvor ting var. Jeg hadde ofte temaguiden min i bakhodet når jeg snakket med andre, og fikk mye av mine tanker og funn bekreftet gjennom dette. Dette tok jeg også med meg i intervjuene. Totalt har jeg brukt mye tid for å få tak i hva som rører seg, og for å observere likhetstrekk og mønster som jeg kunne knytte opp mot mine intervjuer og den teoretiske rammen. Feltsamtalene var uformelle og enda mer dagligdags enn det kvalitative forskningsintervjuet. Her kunne jeg la min forforståelse komme fram fordi jeg ikke var forsker hele tiden, men også en ny partner selv.

Et eksempel på fordelene med metoden:

Mitt første møte med den leiligheten jeg og min familie skulle bo i ble positivt med unntak av et stort bilde av en mann med et hakekors som hang over sofaen. Min forforståelse fra den Europeiske historie ga en sterk negativ følelse, og jeg ba eierne av leiligheten få fjernet bildet. Dette gjorde de, om enn med et overrasket uttrykk. Senere, i samtale med partnere som hadde erfaring med Singapore, skulle jeg forstå at hakekors i Asia betyr livshjulet, og er et positivt symbol for dem (Aase og Fossaskåret, 2007, s. 145). Slike erfaringer kunne jeg drøfte gjennom feltsamtalene, fordi de mer erfarnere partnerne selv har gått gjennom utfordringer og mangelfull kunnskap ved sitt kulturskifte. Mange fortalte om følelser og erfaringer jeg selv var for fersk til å ha opplevd.

Et deltakende observasjonsstudium var relevant for dette prosjektet fordi det ga godt innblikk i hvordan livet for partnere i Singapore arter seg. Ved selv å være til stede i de situasjoner som partnere naturlig deltok i, ville jeg ha mulighet til å bli kjent med andre partnere og se hvordan de lever sine liv. På samme tid ble jeg også min egen informant, og opplevde selv på kroppen hvordan det er å være partner. Siden deltakende observasjon foregikk parallelt med Det kvalitative intervju, fikk jeg mulighet til å observere det som ble sagt i de kvalitative intervjuene, og omvendt benytte feltsamtalene til å gå i dybden i intervjuene.

Begrensninger ved deltakende observasjon er at man ikke kommer i dybden på samme måte som ved et intervju. Begrensninger kan også være at jeg kom så nær at jeg kun så hva jeg selv opplevde og ikke hvilke erfaringer de andre gjorde. Min status som partner kan også føre til at andre var ekstra hyggelige mot meg siden jeg var ny, men det kan også tenkes at de opptrådte

annerledes fordi de visste at jeg skrev en masteroppgave, og av den grunn ønsket å opptre i tråd med hva de mener ble forventet av dem som partnere. Det kan da være at de oppførte seg annerledes enn de hadde gjort om ikke jeg var til stede. Intuisjonen min sier at det ikke hadde vært annerledes om jeg ikke var til stede. Stemningen var naturlig og god. Innhenting av data skjedde hovedsakelig på dagtid, slik sett kan det være at noe verdifull data fra andre tider av døgnet gikk tapt.

3.4 Gjennomføring av analyse og tolkning

3.4.1 Analysemetode og Fortolkningskontekster

Analysen er inspirert av Giorgis meningsfortetting ved det kvalitative intervjuet. Det er tatt utdrag fra teksten som er komprimert til kortere avsitt for å få fram de meningsbærende tema. Det er brukt deltakernes dagligspråk, og det var de nyanserte og rikholdige beskrivelser av de fenomenene, her opplevelsene, jeg søkte. Analysen av intervjuet består av fem trinn (Kvale og Brinkmann, 2009, s. 212 og 213):

1. Først leser man gjennom hele intervjuet for å få fram helheten.
2. Deretter finner forskeren fram til de naturlige meningsenhetene slik deltakeren har uttrykt dem.
3. Det tredje trinnet består i tydelig å utrykke temaet i meningsenheten på en enkel og klar måte. Forskeren skal være fordomsfri og sette sin egen forforståelse i parentes. Dette blir tematisert ut fra deltakernes synsvinkel slik forskeren tolker dette.
4. Meningsenheten undersøkes i lys av undersøkelsesens formål.
5. De viktigste emnene bindes sammen på en deskriptiv måte.

Analysemetoden er tatt med inn i teksten ved at jeg har benyttet tre ulike fortolkningskontekster. I presentasjonen av funn, har jeg forsøkt å få fram deltakernes selvforståelse av sin situasjon. Hver kategori presenteres med egne refleksjoner hvor jeg bruker kritisk forståelse basert på sunn fornuft. Jeg har forflyttet meg fra et museperspektiv til et fugleperspektiv, hvor jeg ser med et kritisk blikk på kategoriske utsagn. Den siste tolkningskonteksten finner en teoretisk forståelse ved å benytte en teoretisk ramme rundt de utsagn som er kommet frem i funnene (s. 220- 222).

3.4.2 Det transkriberte intervju og feltnotater

Det transkriberte intervju:

De transkriberte intervjuer ble på 24 A4-sider til sammen, med skriftstørrelse 12 og linjeavstand 1.5. Alle intervjuene ble tatt opp på diktafon som jeg spilte igjennom og skrev direkte av. Jeg gjorde meg ferdig med et intervju med påfølgende transkribering om gangen. Dette ble viktig for meg slik at jeg ikke skulle blande sammen mine egne refleksjoner rundt deltakernes utsagn. Jeg spolte flere ganger tilbake for å høre gjennom setningene underveis. Slik sikret jeg at alle sagte ord og uttrykk kom med. Gjennom å være åpen for hva deltakerne formidlet, søkte jeg å få med meg så mye av deres egne stemmer og opplevelse som mulig. Dette ga meg viktig informasjon om hvordan partnere egentlig har det og hvordan dagene deres arter seg. Det hendte jeg tok en telefon til deltakerne for å sikre meg at jeg hadde forstått samtalen riktig. Dette var med på å validere datamaterialet. Jeg transkriberte selv med en direkte og naturlig, skriftlig stil. Fortellermåten er direkte, men jeg har unnlatt uttrykk som ”hm”, ”æh” og lignende. Alle navn som ble nevnt og personlige ting som ikke var relevant for oppgaven, unnlott jeg å skrive ned. Deltakerne er omtalt som partnere og nevnes i oppgaven som Partner 1, Partner 2, Partner 3 og Partner 4.

Det neste trinnet i analyseprosessen var å lete etter mønster og likhetstrekk i det skrevne materialet. Det transkriberte materialet ble lest gjennom og markert med farger under de forskjellige tema som utmerket seg. Datamaterialet fikk fargekoder som definerte deltakernes opplevelse og handlinger. Slik kom jeg til 4 temaer jeg hadde lyst å skrive om på bakgrunn av intervjuene og fordi jeg her fant de mønster, variasjoner og likheter jeg søkte. De endelige temaer måtte jeg lese gjennom flere ganger før de ble kategorisert, slik utmerket det seg likhetstrekk tidlig. Dette ble skrevet ned for hånd og hvert tema hadde sin farge. *Forventninger* fikk fargen rød, alt som ble sagt om *identitet* fikk gul farge. *Nettverk* fikk grønt og *sosialiseringsarenaer* fikk blått. Jeg leste gjennom intervjuene etter dette var gjort, og fylte inn meningsbærende utsagn under disse temaene. Slik kom jeg fram til en dybdeforståelse, hvor noen av disse er framhevet som sitater i oppgaven. Egne refleksjoner og tanker noterte jeg på et eget ark tilhørende hvert intervju. Jeg søkte her å ha en kritisk forståelse til det som ble sagt av deltakerne.

Feltnotater:

Etter hvert som forskningen gikk fremover, ble den mer fokusert. Jeg traff mennesker, og etter hvert som min innsikt økte, så jeg at det dannet seg et mønster på bakgrunn av observasjoner i feltet. Etter hvert som mine funn kunne tematiseres etter intervjuene, var det hovedsakelig dette som ble notert, i tillegg til egne refleksjoner. Det vil si at jeg her noterte det de sa under *forventninger, identitet, nettverk og sosialiseringsarenaer*. Jeg benyttet ikke fargekoder her fordi det var hovedsakelig overskriften rundt det jeg observerte. Det ble 10 fulle A5 sider med setninger og stikkord under temaene. Feltnotatene ble lest gjennom flere ganger før det ble trukket ut informasjon som underbygget eller motsa de forskjellige utsagn. Refleksjonene ble skrevet for seg selv med tanke på den kritiske forståelse, men også hva jeg selv tenkte i samhandlingen med andre partnere. Jeg søkte å skille egne tanker fra det jeg faktisk observerte, dette ble skrevet ned på egne måter for å tydeliggjøre dette skillet. For å tolke, er det viktig at feltforskeren er til stede og observerer den virkelighet mennesker beskriver og forklarer (Larsen, 2009). Tolkning skjedde parallelt ved intervju og deltakende observasjon. Mye av den kunnskapen jeg hadde med meg i feltnotatene om andre mennesker, kan i høy grad kalles intuitiv. I tillegg skrev jeg ned det jeg vurderte å drøfte med teoretikeren Erving Goffman på bakgrunn av de likheter og forskjeller jeg fant ved begge metodene.

For å gjøre oppgaven oversiktlig, delte jeg temaene jeg fant under observasjonene i to hovedkategorier. Siden jeg ville vite hvem som var partnere, var den første synlige observasjonen *kjønn*. Dette var interessant på bakgrunn av den utdanning jeg fant mange hadde. Alt uformelt småprat førte til at jeg fikk en oversikt over hvem partnere var, men også deres bakgrunn. Jeg var bevisst på å spørre dem om deres liv hjemme i Norge før de flyttet til Singapore. Dette fordi jeg ikke ønsket først å spørre dem om hva deres mann jobbet med. De fleste av disse hadde høyere utdanning, 3 år eller mer på Høyskole eller Universitet. Dette ble først ikke notert, men var mer en refleksjon jeg gjorde på et senere tidspunkt. Senere lagde jeg en oversikt over dette (tabell 2). Det var også interessant å få vite noe om hvordan partnere *sosialiserte seg*, fordi de hadde gitt slipp på et trygt og forutsigbart liv i Norge. Dessuten var det nettopp disse to kategorier som var det første synlige tegnet ved deltagende observasjon.

Disse kategoriene har de fire tidligere nevnte tema fra intervjuene som underkategorier som er illustrert i tabell 1. Her kommer deltakernes opplevelse og tanker fram. Det var om å gjøre å få fram historien og deres erfaringer på en logisk og lettfattelig måte. Dette kunne utdypes i intervjuene. Studiens funn innen *kjønn* har jeg delt inn i *forventninger* og *identitet* fordi jeg

selv kjente igjen det som ble sagt i intervjuene fordi flere hadde ganske lik bakgrunn som meg selv. *Sosialisering* har jeg delt inn i *nettverk* og *sosialiseringsarenaer* da dette kunne utdypes under intervjuene.

Tabell 1. Inndeling av funn etter transkribering og deltakende observasjon.

KJØNN	SOSIALISERING
<ul style="list-style-type: none"> • FORVENTNINGER • IDENTITETSFØLELSE 	<ul style="list-style-type: none"> • NETTVERK • SOSIALISERINGSARENAER

3.5 Forskningsetiske overveielser

Helsinkideklarasjonen gir etiske standarder for forskning (Førde, 2009). Viktige momenter er å beskytte liv, helse, verdighet, integritet, frivillighet, retten til selvbestemmelse, konfidensialitet og privatliv. Beskyttelse av liv og helse innebar at jeg møtte deltakerne på en god måte, og at de opplevde tillit til meg og prosjektet. Deltakerne ga informasjon jeg skulle få benytte i oppgaven som innebar at de selv avkleddet sin sårbarhet innen flere felt. Men sårbarheten dreier seg ikke om helse og sykdom som det primære i prosjektet, slik sett er faren forbundet med sensitive opplysninger redusert. Beskyttelse av verdighet mener jeg er blitt utført ved at deltakerne er ekspertene i studien gjennom å formidle deres opplevelse. Det ble gitt informasjon om mulighet til å lese intervjuene. Jeg har også tatt kontakt med dem og forsikret meg om det er ok at jeg skrev noen aktuelle ting de sa, om jeg var usikker på om de selv mente anonymiteten ikke var tilstrekkelig. Det er et lite norsk samfunn i Singapore, og jeg må anta at flere vet hvem som er med i prosjektet om informantene selv har formidlet dette. Dette ble en vokter for meg i mitt arbeid med analysen. Deltakerne virket interessert i å delta i studiet, og har gitt uttrykk for at de ønsker å lese oppgaven etterpå. Det innebærer at de selv vil være opptatt av at anonymisering og integritet er ivaretatt, og jeg tilstrebet så stor konfidensialitet som mulig gjennom å oppbevare private opplysninger på en forskriftsmessig måte, samt overholde taushetsplikten. Alle opplysninger innhentet underveis i studien blir slettet etter at oppgaven er godkjent.

For å presisere frivilligheten, gikk jeg gjennom det tidligere utsendte informasjons- og samtykkeskjema. Intervjuobjektene og jeg skrev under på nytt. Dette valgte jeg å gjøre fordi de hadde sendt meg sin underskrift på e-post via scanning, mens jeg fortsatt bodde i Norge. De hadde ikke fått min underskrift. Nå sikret jeg at det formelle var i orden. Retten til selvbestemmelse ble oppnådd gjennom temaguiden som har en åpen spørsmålsformulering, for å få fram deres historier. Slik bestemte de selv hva som skulle sies. De fikk også vite at jeg kunne ta bort noe av det de hadde sagt om de ønsket dette, så lenge skriveprosessen fant sted. Retten til privatliv er sikret gjennom at svært personlige ting er slettet og ikke tatt med i oppgaven. Barns alder, kjønn og aktiviteter er tatt bort for at ingen skal gjenkjennes. Likeså er de navn og uttrykk som kan føre til gjenkjenning av arbeidsgivere og organisasjoner.

Som forsker har jeg opptrådt så likeverdig og forsiktig jeg kunne, samt vært bevisst den asymmetriske maktsituasjonen. Det er søkt Fakultetets Etske Komité (FEK) (vedlegg 3) ved Universitet i Agder, samt Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD)(vedlegg 4) for godkjenning av oppstart på studien.

3.6 Min rolle som forsker

Ved å trå inn i rollen som forsker måtte jeg være min forforståelse bevisst. Forforståelsen min var med meg hele tiden, men jeg forsøkte sterkt å legge den til siden for å være tilstede sammen med deltakerne og de partnere jeg møtte. Den fikk komme fram i mine notater om egne refleksjoner og tanker. Jeg opplevde den som en viktig del av oppgaven som helhet, fordi jeg da kunne være mer kritisk i min forståelse av virkeligheten. Likevel måtte jeg skille mellom rollen som forsker og meg selv som privatperson, da det var partneres opplevelse av deres verden som skulle belyses. Noen ganger spurte jeg meg selv hvilken rolle jeg nå fremførte meg selv i. Andre ganger undret jeg meg over om andre så på meg som forsker i private arrangementer, mens jeg selv så på meg som privatperson. Dette opplevde jeg som litt slitsomt fordi privatpersonen i meg ikke fikk komme fram slik som jeg ønsket at de andre skulle se meg. Noen ganger når noen var mer stille enn forventet ved deltakende observasjon, lurte jeg på om det hadde med min forskerrolle å gjøre. Jeg benyttet et hverdagslig språk, og betydningen av at partnere fikk snakke og fikk muligheten til å bli hørt (Bakhtin, 2003), var i høy grad med på å forme oppgaven slik den nå framstår. Slik sett var jeg preget av tidligere litteratur og mennesker jeg har samhandlet med ut fra min forståelse av dette. Jeg samtale

både som forsker og ny partner i samhandlingene med andre mennesker. Jeg opplevde at dette gjorde det lettere for meg å bli inkludert som privatperson når de selv valgte bort forskerrollen i meg.

Forskerrollen dominerte meg på det mentale planet, da oppgaven kvernet rundt i hodet mitt hele tiden. Spesielt siden jeg skulle utføre deltakende observasjon, følte det som om jeg aldri hadde fri. Oppgaven har vært berikende og utrolig spennende å jobbe med. Utfordringen var at jeg så stadig nye ting jeg ville skrive om, men som ble irrelevant for denne studien. Jeg tok meg i flere ganger å sammenligne de skandinaviske partnerne, for å lete etter forskjeller og likheter der. Forskerrollen har vært tidkrevende og ensom, men jeg har lengtet etter å jobbe de gangene jeg har blitt forhindret fra å gjøre det. Det var vanskelig å legge den bort, nettopp fordi jeg ble veldig engasjert og på en måte skrev om likheter til mitt eget nye liv. Likheter jeg ennå var for fersk til å oppleve. Slik sett var det lett å skrive om det fordi jeg opplevde distanse til opplevelsene. Nærhet opplevde jeg først ved deltakende observasjon og da jeg selv kunne delta som aktør. Opplevelsen av å trå inn i terrenget var en berikelse når jeg skulle skrive om dette. I og med at jeg måtte være i samme nærmiljø etter prosjektet, var det viktig å være mine statuser bevisst, og ikke blande rollene.

Det er umulig å være nøytral i et forskningsprosjekt som dette. Jeg har helt klart påvirket prosessen ved at jeg selv var ny og kunne utforme temaguiden med utgangspunkt jeg selv ønsket å få vite noe om. Sett fra et ivaretagelsesperspektiv, var det nødvendig å vise at jeg så på partneren som et helt menneske hvor betydningen av å ha det godt, førte til lettere dager for arbeidstakeren og dennes familie. Jeg må anta at oppgaven ble lettere å gjennomføre fordi den har et sosiologisk perspektiv. Dette kan være fordi termen *psykisk helsearbeid* ble noe overveldende i en situasjon de ikke selv definerte seg inn i. Jeg opplevde at det var mindre skremmende for partnere å snakke om nedstemthet ved dette perspektivet, muligens fordi flere allerede hadde en opplevelse av at identiteten ble rokket ved. Min rolle ble å fremstå som forsker, men også formidle trygghet om at det ikke var psykisk helse som var det primære i prosjektet. Jeg følte et stort behov for å beskytte partnere mot den sårbarheten jeg opplevde svevde i luften innen begrepet psykiatri. Dette var en ren intuitiv følelse og handling. Likevel opplevde jeg at formidlingen av at de var et helt menneske med rettigheter til hele spekteret av følelser og tanker, som noe naturlig og viktig. Flere benyttet selv termen sosiologi, og jeg som privatperson lot det være slik.

4.0 PRESENTASJON OVER STUDIETS FUNN

4.1 Introduksjon

I dette kapitlet presenteres funn om hvem partnere er og deres opplevelse av hvordan det er å være partner til en som arbeider i Singapore. De ulike metodiske tilnærmingene ga godt innblikk i hvem de er, deres forventninger og følelsen av å miste seg selv når man går ut av de kjente rollene man hadde i Norge. Det presenteres også betydningen av sosialisering, hvor det kommer fram hvordan partnere skaper seg nettverk, samt hvordan de etter hvert sosialiserer seg på forskjellige arenaer. De funn som jeg mener er betydningsfulle for dette studiet, er trukket fram og illustrert ved direkte sitater. Jeg skriver egne refleksjoner og tanker på slutten av hvert kapittel.

4.2 Kjønn

Mine tilnæringsmetoder ga meg kvinnelige deltakere. Jeg undret meg på om dette var representativt for alle partnere i Singapore, og kontaktet Den Norske Ambassaden i Singapore² for å høre om de hadde noen informasjon om kjønn på medfølgende partnere. Utvalget der er basert på dem som frivillig har registrert seg som boende, studerende eller arbeidende, så tallene her er høyst usikre. Av 288 par, hvorav bare en av partene er registrert som arbeidende, viser tallene 10 kvinner med arbeidsplass og med registrerte partnere som ikke arbeider (per 2. mars 2011). Det er usikkert om disse partnerne er norske eller mannlige på grunn av ikke norsk-klingende navn. Likevel er det en indikasjon på at majoriteten av medfølgende partnere i Singapore totalt sett er kvinner.

Jeg fant at alle de 34 partnerne jeg var i kontakt med, var kvinner. I møte med disse under deltakende observasjon, fikk jeg vite hvilken utdanning og bakgrunn de hadde. Av disse hadde 21 kvinner utdanning på høyskole eller universitetsnivå. 1 hadde yrkesrettet fagskole og 4 var selvstendig næringsdrivende med usikkert utdanningsnivå. 6 partnere vet jeg ingenting om, da dette ikke kom frem under feltsamtaler. Av de med høyere utdanning var det 5 som var hjemmearbeidende før utstasjonering, og 2 som var hjemmearbeidende med lavere utdanning. 11 arbeidet innen helsesektoren (se tabell 2).

² Sendte e-post til og fikk svar samme dag fra Den Norske Ambassade i Singapore den 2. mars 2011.

Tabell 2. Bakgrunn til 28 norske partnere før utstasjonering.

Helsefag	Annen høyere utdanning	Yrkesrettet utdanning	Selvstendig næringsdrivende	Hjemmearbeidende
Sykepleier 3	Sivilingeniør 2	Kokk 1	4	Høyere utdanning 5
Jordmor 2	Lærer 1			Lavere utdanning 2
Helsesøster 2	Regnskap 2			
Kreftsykepleier 1				
Radiolog 1				
Fysioterapeut 2				
Totalt 11	Totalt 5	Totalt 1	Totalt 4	Totalt 7

De fleste partnere var mellom 30 og 55 år med barn i skolealder. Jeg observerte dem som velstelte, friske, engasjerte og hyggelige. De er blide og er godt likt av lokalbefolkningen fordi de er høflige og vennlige mot dem. Dette viser partnere gjennom å hilse på dem, si takk når de har handlet noe og farvel når de går.

Mange syntes det er vanskelig å gå fra et yrke de har utdannet seg til, og tilbake til tidligere kjønnsrollemønstre hvor de blir forsørget av sine menn. Til tross for at de trengte pusterommet fra et stressende Norge med fulltidsjobb og ofte en jobb ved siden av dette, opplevde de dette som vanskelig. I Norge forventes det at man tar på seg både engasjement, dugnader og styreverv, hvor man må prestere på flere plan samtidig. I Singapore er kvinnerollen annerledes for de aller fleste utstasjonerte. Når samtalen dreide mot fravær av egen yrkeserfaring under utstasjonering, hadde de fleste gjort sine refleksjoner om emnet. Dog var det et verdivalg om en samlet og hel familie som lå til grunn for valget om utstasjonering. Nå hadde de tid til å være mamma, kone, oppleve kultur og det ble etterlenget tid til å lese bøker. De kunne gi sine barn en verdifull erfaring i livet innen språk og kultur. Dette veide opp for tapt inntekt og pensjonspoeng.

Egne refleksjoner og tanker:

Jeg fant at de fleste er kvinner og hadde høy utdanning. Noen hadde utdanning innen helsefag, hvor en del av disse var tradisjonelle kvinneyrker hvor menn er i mindretall. Disse yrkene fører sjelden til tilbud om utstasjonering. Slik sett velger kvinner selv bort denne muligheten. Menn tar andre valg innen utdanning og yrkesvalg, slik kan det forklares at majoriteten av partnere er kvinner. Men det var også noen som hadde lik eller til og med høyere utdanning enn sine menn, uten at dette ga dem tilbud om utstasjonering. Hva kommer dette av? Norge har flere høyt utdannede kvinner, likevel følger de med på lasset som partner når slike muligheter byr seg. Det må oppleves dypt urettferdig og nesten krenkende med slik behandling fra arbeidsgivers side. Likevel kunne jeg ane en tilfredshet over å få muligheten til utstasjonering, til tross for en hendelse som det er stor grunn til å stille spørsmål ved. Er vi kvinner dumme eller domineres vi av følelser? Det kan se ut som behov for å trekke seg litt tilbake, reflektere over livet og ha mer samvær med sine barn, var den opprinnelige grunn til at mange valgte å takke ja til utstasjonering. I Norge får man ikke samme muligheten, fordi det forventes at man er delaktig på mange arenaer samtidig. Mange opplever også at det ikke er akseptert å være hjemmeværende i Norge. I Singapore er det en selvfølge for medfølgende partnere. Ingen anklager en kvinne for dette og ingen spør hva hun jobber med. Samtidig blir hun smertelig påminnet om realitetene innen tapte pensjonspoeng og arbeidserfaring gjennom dem som bor i Norge og som fortsatt selv er i arbeid. UD sin velferdsundersøkelse fra 2007 viser nettopp at det kan være vanskelig å komme tilbake til arbeid ved hjemreise da man ikke lenger er interessant på arbeidsmarkedet. Slik må de forsvare sine valg, og det må oppleves slitsomt.

Det er grunn til å stille spørsmål om hvorfor norske kvinner går tilbake til tidligere kjønnsrolle mønster på bekostning av egen karriere og arbeidserfaring. Er det baksiden av medaljen der våre mødre kjempet for likestilling og rettigheter? Norske kvinner har ofte full stilling ved siden av hjem og familie. I tillegg har min generasjon fått betydelig flere oppgaver innen skoleoppfølging, desentraliserte fritidsaktiviteter, dugnader, styreverv og lignende. Kravet til å prestere på mange nivå samtidig, er stort. Alle krav fører til stor slitasje på noen kvinner og dårlig samvittighet er en høy pris å betale. Kanskje er min generasjon med på å svinge pendelen tilbake. Signaleffekten er at nok er nok. Vi har ikke behov for å slåss på barrikadene for å bli sett på samme måte som faktisk var viktig i den tidligere generasjon. Deres kamp var og er viktig, men nåtiden har også andre saker å kjempe for. Vi er barn av en velferdsstat, vi har mulighet til og ønsker kanskje tiden tilbake? Vi ønsker tid sammen med våre barn. Vi

ønsker roligere helger og tid til refleksjon. Samtidig er levekostnader og samfunnskrav en realitet som vi må leve opp til. Økonomisk er kvinnen den store taperen ved utstasjonering. Både ved å fortsette eller ende samlivet ved endt utstasjonering vil de gå ut som tapere her. Jeg opplevde at de ikke orket å basere sine liv på slike verdier, et liv basert på det verste som kan skje. Mange syntes takknemlig for å kunne hoppe av den karusellen for en periode, og bekymrer seg ikke for framtida. Slike reflekterte valg tar man ikke på bakgrunn av dumhet. Tanken fra partnere sin side er at utstasjonering er et felles prosjekt. De mennesker som tar dette valget, syntes ikke å la seg dominere av holdninger og tanker om en fremtidig pensjon basert på materielle og økonomiske hensyn. Selv om de mener dette også er viktig, består livet også av andre rikdommer. De opplever seg som heldige som får velge sine liv i nåtiden på bakgrunn av sitt verdivalg.

Et annet moment er at ordet *kjønnsrollemønster* kan oppleves feil av kvinner som har høyere utdanning, jobbet hardt i flere år etter dette, for så å stifte familie som gir et annet perspektiv på tilværelsen. Fedrene har jo nå pappapermisjon over en lengre periode, og dette blir vinklet som positivt, mens det er positivt at mødrene arbeider. Når en far ikke tar pappapermisjon syntes dette å bli akseptert, mens en kvinnes valg utenom inntektskapende arbeid sees på som negativt. Bør det settes et nytt begrep på fenomenet, i stedet for å bruke gamle begrep på høyt utdannede kvinner som velger selv om de vil være yrkesaktiv eller hjemmearbeidende? Det er et privat valgmønster etter eget liv og verdisyn som bør la hver familie finne ut av hva som passer for dem. Noen vil kanskje tenke at det er lettere å droppe ut av jobb fordi man tenker man lett får jobb igjen etter endt stasjonering. Fallhøyden er dermed ikke så stor. Eller det kan være at omsorgsyrker som fører til utbrenthet som gjør valget om utstasjonering lettere. Mange kunne fortelle at de var slitne og at alle krav og prestasjoner i Norge var lett å bytte bort mot et roligere liv. Mye vil her være likt som hjemme i Norge. En realitet er uansett at mer tid sammen var noe de Norske kvinnene søkte og hadde forventninger til. Dessuten må faktisk noen ta seg av oversikten og logistikken i hjemmet når den ene parten får arbeid, og ofte større ansvar, i en ny kultur hvor også kvinnen er ukjent. Dette medfører en del forventninger til det nye livet, og vil presenteres i neste kapittel.

4.2.1 Forventninger

Kvinnene jeg snakket med formidlet at de hadde forventninger om et liv med mindre stress og jag. De hadde forventninger om a) personlig utvikling, b) bedre familieliv og c) at barna hadde godt av å leve i en annen kultur.

Det ligger forventninger om et roligere liv enn hjemme i Norge. I det kvalitative intervju er *spennende* et ord som går igjen. Det var spennende med et nytt sted, varmen og det å skape et nytt nettverk. Dette gjelder førstegangs partnere. Det opplevdes som spennende og eksotisk med multikulturelle utfordringer. De erfarne partnerne syntes å søke roen hvor det var etterlengtet tid til å lese bøker, ha tid for seg selv og har mer målrettede ønsker for livet sitt. De fleste nevnte hvor spennende det var å få oppleve Asia, og kom med påfølgende historier som førte til at opplevelsene svarte til forventningene. Dette skjedde gjennom reiser til flere forskjellige destinasjoner i Asia. Mulighetene til dette er svært gode i Singapore. Også muligheten til å ta opp studier eller fag, åpnet det seg nå tid til (a). En partner begynte å studere noe helt annet enn det hun var utdannet til hjemme. Valget om å gjøre dette ble tatt etter hun flyttet til Singapore. Hun uttrykte at hun fikk roet seg litt ned og opplevde en hverdag med forventninger om tid til å gjøre noe annet. Hun sa det på denne måten:

”Endelig fikk jeg tid til å studere kunsthistorie, det har jeg hatt lyst til så lenge (Partner 3).”

Enkelte organisasjoner tilrettelegger også for økonomisk bistand ved partneres utdanning så lenge de er utstasjonert i deres regi. Mange tar fag på egen hånd, uten engang å vite om arbeidsgiver har denne støtteordningen. Forventningene over selvutvikling, og takknemligheten for å få muligheten til å gjøre dette, overskygger de faktiske forhold om at enkelte bedrifter har en god og støttende familiepolitikk innen utdanning. Det kom fram fra deltakerne at ønsket om å gjøre noe annet enn det arbeidet de hadde i Norge, var en sterk motivasjon til utstasjonering. Dette gjaldt både førstegangs og de mer erfarne partnerne. Ønsket om pause fra jobb og et ønske om mer tid sammen som familie var de dominerende svar. En av dem sier det slik:

”Nå er jeg i en periode hvor jeg ønsker pause fra jobb, og jeg ønsker å kose meg litt. Gjøre litt andre ting enn å henge i stroppen (Partner 2).”

Ved feltsamtaler kom det ofte frem hvor vanskelig det kan være ved hjemreise etter endt stasjonering. Mens partnere selv sitter med en opplevelse av å ha opplevd en del av verden, er dette vanskelig å dele med dem i Norge. Hjemme er de ikke særlig interessert i det liv partnere har hatt ved utstasjonering, så forventninger om å dele denne erfaringen blir ikke imøtekommet. Betydningen av å få besøk fra hjemlandet ved utstasjonering, har mye å si for trivselen ved hjemreise da opplevelsen og virkeligheten kan deles med noen som har vært, sett og forstår det man ønsker å formidle. Flere jeg snakket med følte det vanskelig å komme hjem om ikke dette var til stede. De søkte ofte utstasjonering igjen, fordi de da møtte den forståelse blant likesinnede partnere.

Det er sterke ønsker om et annet liv som karakteriseres som mer familievennlig (b), og om å slippe og være så sliten hele tiden. Likevel er det nettopp forventninger til familielivet som dessverre innfries minst for noen ved utstasjonering. Tanker om mer og bedre tid sammen fordi man ikke selv er i arbeid lenger, kombinert med tanker om fri fra vedlikehold av hus og hage, kolliderer med de ansattes arbeidstid i Singapore. Man slipper riktignok de krav man har i Norge utenom arbeidsrollen, men arbeidsdagene er desto lengre og adskillig mer krevende for de aller fleste. I Singapore er det ikke uvanlig å jobbe 13 timers dag 5 dager i uka. I tillegg er det ofte kundeavtaler på kveldene og helgene kan medføre både e-post besvarelser og reising for å rekke møter andre steder i verden. Singapore har også public holiday på dager hvor de norske bedriftene ikke har fri, og omvendt. Slik er det ikke mye tid man får sammen som familie. I Singapore får for eksempel noen av de internasjonale skolene flere helligdager på bakgrunn av de forskjellige religioner, slik at påskeferie er fri for barna akkurat som hjemme. Men flere Norske menn må jobbe som normalt da dette ikke er vanlig fri i Asia. Dette kan føre til en del frustrasjon for alle parter. For partneren fordi forventningene om mer tid sammen ikke innfries, eventuelle barn fordi de ser den ene forelderen mindre enn i Norge, og ikke minst den ansatte selv som må holde tritt med arbeidsforholdene i Singapore. En av dem som er en erfaren partner, sier dette om arbeidskultur:

Ungene syntes det er i overkant at pappa jobber så mye. De ser nesten ikke faren sin. Det er en pris å betale [.....] Folk jobber mye i Norge også, men det er noe med arbeidskulturen som er annerledes. De lokale jobber 12 timer 6 dager i uka. Det er noen utfordringer her. Jeg tror mange menn føler seg klemt mellom barken og veden, for vi har jo med det norske tankesettet om dette. Jeg tror det er viktig at man er forberedt på dette (Partner 2).

Min deltakende observasjon bekrefter deltakernes utsagn om forventninger om mer tid sammen som familie. Partnere gjør seg ferdig med sine ærend og gjøremål mens barn og mann er opptatt med skole og arbeid på dagtid. Tiden når partnere er hjemme, vies til samvær med familien, og oppfølging av lekser og aktiviteter. Slik søker partnere selv å innfri forventning om at familien skal få mer tid sammen. Observasjonene viste at forventningene om mer tid sammen ikke uventet ga størst skuffelse hos førstegangs utstasjonerte. Ingen hadde sett for seg at det skulle bli slik. Kanskje ante de noe lengre arbeidsdager, men all kvelds jobbing og helgene som ble tilbrakt alene, så ut som en overraskelse og ble en skuffelse. Mange hadde også små barn som gjorde at de følte seg ensom og alene med ansvaret for dem. De erfarne utstasjonerte visste mer hva de gikk til, og kunne reflektere over dette uten synlige overraskelser og skuffelser. De så på livet i Singapore som et enklere liv, og viste mindre frustrasjon over arbeidstidene.

Noen av de som jobbet innen helsefag nevnte ordet *slitsomt* flere ganger når de snakket om livet i Norge. De fortalte hvor godt det var å ha tid til familie, selv om dette innebar at det nå var mannen i huset som var forsørgeren og de selv tapte både pensjonspoeng og arbeidserfaring. En av partnerne beskriver seg som at hun var utrolig sliten, ved å være fulltidsarbeidende i Norge og ha små barn. Åpningstider i barnehage opplevdes som en kompliserende kabal for å rekke jobben på sykehuset hvor hun jobbet.

”Det var kjempestress! Det å få denne muligheten var liksom....det å gjøre noe annet....Du gjør nesten hva som helst for å slippe det stresset (Partner 3).”

For denne personen veide tid opp som verdi framfor det materielle. Det å komme bort, få roet seg ned og få tid sammen med sin mann og sine barn, hjalp henne også å få et perspektiv på hva hun ville med livet sitt.

Forventninger handler heller ikke bare om nåtid, men jeg opplevde at partnerne følte de ga sine barn en mulighet til å bli flytende i et språk (c), for å kunne dra nytte av dette i ettertid. Både privat, i studier og etter hvert yrker, følte de at de nå hadde mulighet for å hjelpe sine barn for å mestre språklige barrierer senere. Noen mente de ga sine barn en gavepakke som ikke kan måles i materielle goder. Forventninger om at barna har godt av å bosette seg i annen kultur førte til at de tok sine barn med på oppdagelsesreiser både i Singapore og andre Asiatiske land. Her er det familien og deres relasjoner som er fokus. De tok dem med for å se

eksotiske dyr, de luktet på stemningen i China-town og Little India sammen med dem. De forsøkte så godt de kunne henge med i det engelske språket, hvor barna fort ble dyktige og sugde alle inntrykk og ord inn som en svamp. Barna ble tatt med i butikker, ble vist valuta, fikk smake mye lokal mat og opplevde mye hovedsakelig sammen med sine mødre. Det lå også forventninger fra erfarne partnere om at det var rent og ryddig i Singapore. I tillegg er Singapore et land med minimal kriminalitet, så det ligger forventninger her om at det er et trygt land å bo i. Dette betyr mye når man flytter utenlands med barn. Flere satt på erfaringer fra land hvor det ikke var like trygt, ei heller enkelt å finne fram. En av dem som har vært utstasjonert tidligere, syntes livet er mer tilrettelagt i Singapore:

Forventninger var at jeg hadde hørt Singapore var et bra land for expats! Og det har blitt innfridd. Det var bedre lagt opp med et enkelt liv, og du kommer rett inn i et system, syntes jeg.[...] Det er enkelt å finne fram, du hiver deg inn i en taxi og du kommer dit du skal. Alt fungerer. Fra du kommer hit blir du sluset inn på kontoret, så får du de papirene du trenger. Du får alt servert! Jeg syntes det var veldig enkelt (Partner 3).

Mine tanker og refleksjoner:

Mange er slitne av stresset og jaget i Norge. Det er ønsket om et bedre liv som er en sterk motiverende faktor før avreise. Dette pakkes inn i ord som for eksempel ”bedre tid sammen” og ”å lære språk”. Det faktum at man bor i et av verdens rikeste land og med svært gode velferdsordninger, kan medføre at man får litt dårlig samvittighet for et ønske om et enklere liv. Forventninger om dette er i høy grad en realitet blant de kvinner jeg snakket med. Men hva kommer det av at det er interessant med drømmer om et bedre liv? Kanskje er det et ønske om lykke og rikdom, eller er det bombarderingen av en reklameverden som fremelsker det vakre og vellykkede? Kanskje er det slik at om man har forventninger til noe, så kan man glemme at man ser inn i en fremtid med hele spekteret av følelser og det som er deg som menneske. Ordet *spennende* er et ord som gikk igjen. Kanskje er det et ønske om å få igjen følelsen fra ungdomsårene hvor man levde mer intenst, og dagene ikke var så rutinepreget. For jeg vil anta at mange egentlig var fornøyde med livet i Norge, men at det ikke var tid for å reflektere over hvordan livet plutselig var blitt en runddans av utdanning, barn, familie, yrker og et kapitalistisk mønster vi ikke klarte oss uten. Er dette et resultat av velferdssamfunnet? Tranøy (2007) sier vi lever i en epoke som setter sitt håp om velferdsvekst gjennom vitenskap til de indirekte velferdsvirkninger. De direkte velferdsvirkningene som var tidligere har nå kommet i skyggen. Dette kan være et svar på teknologien problematiske sider, men også et

nytt syn på forholdet mellom ”ytre” og ”indre” velferd (s. 168 – 169). Med dette mener han forholdet mellom levestandard og livsstandard.

Skuffelsen over ikke innfridde forventninger om mer tid sammen som par og familie var vel den største utfordringen for noen kvinner. Jeg hadde veldig lyst å nærme meg dette temaet mer, men valgte å holde meg til temaguiden selv om intuisjonen min sa meg noe annet. De kvinner jeg snakket med virket reflekterte og jeg opplevde de hadde innsikt i dette selv om de kanskje ikke selv hadde de største utfordringene her. Jeg antar noe av grunnen er at det kan ha sammenheng med om kvinnene hadde vært utstasjonert tidligere eller ikke. De visste på forhånd hva de gikk til. Kanskje hadde de fått informasjon om arbeidskulturen i det land de reiste til. Eller de var gode på å se på utstasjonering som et felles prosjekt. Uansett vil det oppleves annerledes og man må kjenne på følelsen av å være mye alene om man ikke er vant til dette. Først og fremst handler dette om valg. Mot til å velge noe annet, evnen til å se muligheten og muligheter man har fordi man rett og slett bor i Norge. De fleste syntes fornøyd med livet og ville kanskje valgt det om igjen, om muligheten byr seg. Jeg observerte at mødre tok sine barn med for å kjenne på kulturen i Singapore. Noen ganger undret jeg meg over om fedrene følte de mistet en del av denne biten. Jeg antar at de fleste var takknemlige for at kvinnene gjorde et godt stykke arbeid her. Jeg antar videre at mange bidro så langt det lot seg gjøre, men kulturforskjellene innen arbeidstid, gjorde det ikke lett for dem.

Avslutningsvis i dette kapitlet gjorde jeg meg noen refleksjoner om det utenlandsk litteratur omtaler som tredjegerasjonsbarn (Maria Christensen, 1996), hvor partnere og deres barn føler seg hjemme litt her og litt der, nettopp fordi de ikke møtes med den forståelse hvordan virkeligheten deres arter seg. Derfor tar de på seg nye oppdrag ved utstasjonering for å få tilfredsstilt sine egne behov ved å møte likesinnede i samme situasjon som dem selv. Nettopp fordi man gjennomgår kulturforskjeller og utfordringer på et annet vis i livet, vil dette føre til at man endrer seg. Det skjer noe med identiteten, en endring som gir både tap og fremvekst av ny identitet. Neste kapittel presenterer hva jeg fant om dette hos de kvinner jeg snakket med.

4.2.2 Identitetsfølelse

Ved flytting utenlands erfarte kvinnene at opplevelsen av hva de følte seg som ble rokket ved. De opplevde at dette handlet om a) tap av identiteten de hadde i Norge b) identitetsforvirring og c) fremvekst av ny identitet i en ny kultur.

Tap av identitet ble et tema etter hvert som de kvalitative intervjuene skred fram (a). Overgangen til å komme til Singapore er deilig og utfordrende. Deilig fordi man slipper den stressfylte hverdag man er vant til, utfordrende fordi man er her fordi ektefellen jobber her. Spørsmålet om ”hva din mann gjør” dominerer inngangen til de fleste konversasjoner. Dette oppleves ikke bra for de kvinner som har vært yrkesaktive. En partner som har vært yrkesaktiv i mange år sier det slik:

Det første spørsmålet du får er: *Hvor jobber mannen din hen?* Det er ikke noe spørsmål om deg og ditt. Først hører de på hva mannen din gjør, så vil de vite hva du gjør. Det husker jeg at jeg syntes var utrolig vanskelig det første året. [...]. Men jeg tenker at hvis du skal bli kjent med meg, så må det være et fett hvor mannen din jobber! Du stiller ikke sånne spørsmål hjemme. Dette har vært en identitetskrise. Jeg som person var helt uinteressant! Jeg er også rask med å si at jeg har en 20 % stilling. Det er viktig for meg at jeg har kontakt med tidligere arbeidsgiver. At du har noe fornuftig å gjøre. Det fungerer veldig greit (Partner 4).

Det er vanlig å ha tjenestepike i Singapore, enten en som bor hjemme hos familien, eller en som kommer og hjelper til fra 1-2 ganger i uka. En partner valgte bort en boende tjenestepike og var nå hjemmeværende med sine barn på fulltid. Begrunnelsen var tanken på hjemreisen, hvor hun da skulle leve i det samme stressfylte livet som tidligere. Hun hadde tanker om at dette kanskje ble vanskeligere om man da hadde hatt hjelp til alt i Singapore. Terskelen for å være åpne om ting som tapsfølelse og identitet kommer etter hvert, i følge dem. En av dem sa:

”Jeg har min identitet i Norge, her føler jeg at jeg har mistet den (Partner 1).”

”Det første halve året har man nok med å holde fasaden” var en setning jeg hørte flere ganger ved mine deltakende observasjoner. Noen deltakere i det kvalitative intervju mente at noen ønsker denne fasade-status som partner i Singapore. Betydningen av en fasade og ikke å våge slippe løs identiteten sin, var noe de mente kom tydelig frem. Dette opplevde jeg førte til selvrefleksjon både hos meg og dem angående betydningen av dette. Jeg opplevde stor åpenhet rundt identitetsspørsmål som gjaldt dem selv. Det er sårbart å snakke om tapsfølelser, og spesielt når omgivelsene rundt deg mener du lever et luksus liv. Selv følte de at de hadde det veldig bra, men følte ikke de ble sett i en rolle som de tidligere har vært vant til, som for eksempel arbeidstaker rollen. Det plutselig ikke å ha egen lønn som kommer inn, oppleves som vanskelig, spesielt den første tiden. Selvrespekten forsvant litt, og de følte de var

avhengig av partneren sin økonomisk. Dette oppleves vanskelig. Kanskje er det derfor flere starter egne foretak for å skape balanse her.

Noen mente at de mistet seg selv etter at barna klarte seg greit og de selv ikke hadde sitt eget yrke som en del av livet sitt lenger. I Norge var yrket en stor del av identiteten din, her ble man ikke verdsatt for sine kunnskaper og opplevdes dermed ikke så interessant og viktig som person. Spesielt ble dette nevnt av dem som hadde tjenestepike. Hun gjør de oppgaver i hjemmet som man selv gjorde i Norge. Dermed har man heller ikke den rollen lenger (b). En førstegangs partner var innstilt på utstasjonering, men hadde ikke tatt høyde for den mentale påvirkning av ikke selv å være i arbeid:

Når du kommer til et nytt sted, og du har valgt det selv, er du så gira på at dette er bra, her er det fint og alt er flott! Du gjør deg kjent og alt er kult. Så etter hvert begynner hverdagen med barn på skolen, mann på jobb, så skal du finne din egen identitet oppi det hele. Hva skal jeg gjøre? Hva skal jeg fylle dagene mine med? [...] I begynnelsen lagde jeg litt mat og handlet, men maider³ har tatt over det nå, så det blir litt sånn....Ja, jeg kan vel ingenting jeg (Partner 1).

Likhetstrekkende til kvinnene var markante, og spesielt blant dem som hadde vært yrkesaktive. De følte de måtte forsvare at de hadde tjenestepike, og det hendte de satte seg for å lese noe eller gjøre andre ærend for ikke å framstå som late. Noen valgte bort en boende tjenestepike, men har vaskehjelp en gang i uka. Dette er like mye en kulturell forventning fra Singaporianere som en luksus man føler man kan unne seg. Dette rører også noe ved rollen som partner. En av grunnene til å velge bort tjenestepike er tanker om at det da ville bli vanskeligere å vende hjem. En av partnerne som hadde ukentlig vaskehjelp, fortalte at dette medførte at hun sørget for egne gjøremål på samme tidspunkt.

”Når vaskehjelpen kommer en gang i uka, setter jeg meg ned og jobber med noe, setter meg og leser for eksempel! Det er litt flaut om jeg ikke virker opptatt (Partner 3).”

Deltakende observasjon bekreftet dette i høy grad. Vaskehjelpen var der den dagen intervjuet fant sted. Dermed kunne man vise overfor henne at man gjorde noe meningsfylt. Jeg hadde i skriveperioden selv ukentlig vaskehjelp, og opplevde en tilfredsstillelse over å kunne arbeide

³ Maider er kvinner som bor hjemme hos familiene, og som tar seg av hushold, barnepass, matlaging og andre ting som norske kvinner vanligvis gjør selv i Norge.

med mine ting. Det opplevdes vanskelig ikke å ha noen gjøremål. Etter en konversering blant partnere ved en lunsj har jeg skrevet dette:

De snakker om både fordeler og ulemper med tjenestepikene sine. En sier at det gir frihet, men er intenst. En annen nikker bekreftende og sier at man må forklare og forsvare om man legger seg nedpå. En tredje samtykker og sier at man blir litt lat.

Dette var en fin anledning for meg å spinne rundt dette ved det kvalitative intervju. Det kom fram at det også er vekst av ny og en annen identitet (c). De konkluderte selv med at det er selvutviklende med mer selvinnst. Enkelte hadde startet treningsarenaer, arbeidet litt i butikk eller startet for seg selv det de måtte ha av kompetanse på et felt. Disse virket fornøyde over hva de hadde fått til, og betydningen av å gjøre noe meningsfullt fikk dem til å blomstre. Ofte endte samtalene med noe som for meg så ut som en dårlig samvittighet overfor sin egen identitet. Først hadde deltakerne flyttet fra, og kanskje avsluttet egen jobb, senere opplevde de at rollen som husvert ble minimert til en som bare var der men ikke gjorde noen ting! Alt dette satte livet deres i perspektiv. Men her var det også forskjeller. Andre syntes å nyte friheten og valgte å se på dette som en liten del av sitt kommende liv. Dette var et interessant supplement til mine funn fra informantene som stort sett ikke hadde tjenestepike, men hadde mange fellestrekk i det konkrete valget om ikke å ha det.

Egne refleksjoner og tanker:

Jeg opplevde at de som hadde tjenestepike i tillegg til å gå fra et arbeidsliv i Norge, kunne oppleve større og oftere nedstemthet enn dem som valgte bort hushjelp. Funnene er ikke generaliserbare da jeg selvfølgelig ikke har snakket med alle partnere om dette. Likevel kan det være en indikasjon på hvor mye de fastlagte roller man har sosialisert seg inn i, virkelig betyr for en person. Dette skaper en del av identiteten din. Den økte sårbarheten enkelte opplevde ved dette, førte til refleksjoner over livet og rollene de selv hadde skapt i det livet de levde.

”Flink-pike-syndromet” var en tanke som kom til meg flere ganger. Samtalene ga meg bekreftelse på mye jeg selv følte ved livet i Norge. Her er det bare å stå på, smile og gjøre det bra på de arenaer man ferdes på. Når noen nevnte ”å holde fasaden”, lurte jeg på om dette var en medspillende faktor til dette. Hva handler dette egentlig om? Den protestantiske

pliktetikken sitter dypt forankret ifølge psykolog Andreas Løes Narum.⁴ Det synes viktig for oss å ha et tilfredsstillende liv med egne prosjekter og føle seg likestilt. En stor del av egen identitet legger man i arbeidsrollen. Om begge har vært yrkesaktive kan det skape frustrasjoner og utfordringer når den ene parten mister denne delen av livet sitt. Har begge parter tidligere vært yrkesaktive, vil det kunne føles som et sjokk for den som blir gående hjemme. Det kan gå ut over følelsen over likhet og respekt i et forhold. Den hjemmeværende partneren vil kunne føle at den som nå er yrkesaktiv, er mer betydningsfull. Noen vil kanskje kunne ha utbytte av relasjonsrådgivere som reiser rundt for å hjelpe familier med å mestre denne situasjonen⁵. Men her var det også forskjeller. Jeg opplevde ikke samme tapsfølelse hos dem som arbeidet i helsevesenet. Det kan også se ut om de kvinner som ikke hadde høyere utdanning eller hadde valgt å være hjemmeværende, tilpasset seg bedre på dette punktet. De virket mer avslappet med hensyn til dette og det virket ikke som de hadde så full agenda. De virket også mer fornøyde og hadde ikke behov for å prestere annet enn på hjemmebane.

Partnere synes å sosialisere seg med andre i samme situasjon, noe som gir trygghet. Her er det åpenhet om nedstemthet og gledesstunder, noe som styrker følelsen av felles opplevelse vedrørende tap av identitet. De som starter egne foretak, får kanskje følelsen av å hente inn igjen sin egen gamle identitet, noe som fører til opplevelsen av likeverd i forholdet. De som opplevde en identitetsforvirring, klarer gjennom sosialisering å ordne opp selv gjennom de andre som er i samme situasjon som dem selv. Slik skjer at fremvekst av ny identitet får komme fram i lyset. Kvinner finner sin nye identitet og sosialiserer seg i et bestemt mønster som presenteres i neste kapittel.

4.3 Sosialisering

Mine tilnæringsmetoder viste meg hvordan 34 kvinner sosialiserte seg. Noe fikk jeg vite gjennom intervju, andre ting fikk jeg vite gjennom deltakende observasjon. Målet ved sosialisering synes å være og skape et nettverk. Det kan se ut som om et ønske om samhandling styres av en velværefølelse ved å konversere med andre. Dette handlingsmønsteret var noe kvinnene begynte tidlig med ved utstasjonering. De sosialiserte

⁴ Hentet fra intervju med ham vedrørende utstasjonerte partnere i Dubai, publisert i Dagbladet, Magasinet side 34, 18. desember 2010.

⁵ Steinar Rishaug er relasjonsrådgiver for sjømannskirka, og reiser rundt for å holde foredrag om utfordringer utstasjonering kan være i familielivet. Hentet fra Sjømannskirkens Næringsnytt, februar 2011.

seg raskt blant andre og søkte kontakt selv for å finne bekjentskap. Det oppleves da mindre ensomt å være ny i en ukjent kultur. Etter hvert kombinerte de denne samhandlingen med både indre og ytre forventninger om at man skal skape en meningsfylt hverdag. Dette kombinert med ens egne indre forventninger til seg selv, blir en motiverende faktor til å lage seg en hverdag som syntes akseptert. Nettverket dannes på bakgrunn av hvor de selv befinner seg fysisk, og hvem de opplever trygghet sammen med. Senere sosialiserer de seg på forskjellige arenaer med det nettverk de har etablert. Også i dette kapittelet fant jeg forskjeller på de som var førstegangs utstasjonert og de som hadde tidligere erfaring her.

Egne tanker og refleksjoner:

Sosialisering var det som først fanget min interesse til denne studien. Jeg syntes det er fascinerende å observere den distanse og nærhet mennesker søker, og hvordan det foreligger både forskjeller og likheter her. Jeg hadde en forforståelse om sosialisering som drivkraft til å delta i et samfunn, også i en ny kultur. Jeg visste ikke hvorfor det var slik, men jeg kunne observere og dokumentere det jeg fikk vite gjennom tilnæringsmetodene. Det faktum at jeg tok med meg egen erfaring i å være ”selskapsyk”, og i tillegg ha et stort nettverk fra eget hjemland, førte til en nysgjerrighet på om jeg ville finne noe lignende her. Dette på bakgrunn av egen personlighet og nok en nysgjerrighet på om jeg ville finne andre kvinner som var lik meg selv. Slik ville det ikke vært veldig annerledes enn å flytte til en annen landsdel i Norge, men handlingsmønsteret for å sosialisere seg, opplevde jeg som likt i Singapore.

Sosialiseringsprosessen viser hvordan vi bør opptre i ulike miljøer, og normene kan være både formelle og uformelle. Den første tiden er vel de fleste mennesker mer formelle i atferd enn når man blir bedre kjent med mennesker. Kanskje er det for å skape fremvekst av det uformelle at vi søker kontakt så hurtig ved utstasjonering? Normer kan bli en del av vår samvittighet og kalles da internaliserte normer. Det ligger uskrevne regler for hvordan man oppfører seg i Singapore, akkurat som i Norge. Om vi ikke holder oss innenfor de regler som eksisterer for atferd vil dette kunne føre til sanksjoner som vil kunne være både positive og negative. Handlinger som ikke følger gjeldende normer vil man kunne kalle for avvik. De aller fleste jeg møtte på sosialiserte seg på en ytterst normal måte, om dette er å vise det vi i Norge kaller for god folkeskikk. Jeg opplevde at de fleste partnere utgjorde komplementære roller, slik at de oppfylte hverandre.

Sosialisering er en betegnelse på sosiale prosesser som fører til at individet tar opp i seg samfunnets normer og atferdsmønstre. Skal dette bli vellykket er det avhengig av samspillet

mellom individets motivasjon, det sosiale miljø der individet lever og den mer omfattende kultur. I alle samfunn er det utviklet ordninger for at barn og andre skal utvikle seg til å bli borgere i et samfunn. I tradisjonelle samfunn har familie, slekt og arbeidsfelleskap vært dominerende instanser i sosialiseringen. Både kirken og skolen har vært viktige i vårt samfunn⁶. Slik vil jeg videre presentere hvordan man selv søker et nettverk ved flytting til ukjent kultur for å skape seg et nettverk.

4.3.1 Skape nettverk

Nettverkets betydning kan se annerledes ut ved førstegangs utstasjonering enn hos mer erfarne partnere som har bodd utenlands tidligere. Mens førstegangs partnere er opptatt av å komme tidlig inn i et nettverk, er ikke dette noe de erfarne haster med. Mye av det nettverket som skapes handler om a) trygghet, b) språk og c) sosiale medier.

Det er forskjellig erfaring innen det å skape nettverk når man er ny partner. Noen mente det var vanskelig å skape seg et nettverk på grunn av sjenanse, og var ikke den som først tok kontakt med andre mennesker. De fleste opplevde at andre norske kom bort til dem og spurte om de var norske. Dette opplevdes godt og trygt. Ønsket om å treffe andre norske og skape seg et nettverk var stort blant dem jeg snakket med. Mens noen opplever seg svært alene og ikke kjenner noen, blir andre fort deltakere i arrangerte happenings fra mannen sin arbeidsgivers side. Disse kom fort inn i et nettverk som var arrangert. Man er sammen med folk på tvers av alder og agenda, men noen søker mot dem som har samme agenda som sin egen. Dette betyr at de som har små barn ofte søker dem som er i samme situasjon som dem selv. Alle nevner at du må lage deg et nettverk selv. Mens de nye er opptatt med å skape seg et nettverk, vil de erfarne holde litt igjen på dette. De sier at nettverket kommer litt etter litt av seg selv. En del av pakka med å leve som partner i en annen kultur er at du bor på en arbeidskontrakt. Dette innebærer avskjeder med det nettverk man har bygget opp. To erfarne partnere innen utstasjonering beskriver dette slik:

Jeg var veldig søkende da jeg var expat første gang. Engasjerte meg mer. Etter hvert fikk vi gode venner som vi måtte ta farvel med på grunn av hjemflytting. Da vi flyttet hit ble det litt tungt sosialt å begynne på nytt. Jeg hadde ikke så lyst å engasjere meg på nytt, si farvel til venner igjen. Det syntes jeg er veldig trist. Så denne gang har jeg vært litt mer isolert, fordi jeg ikke orker å ta den runden rett og slett! Men vi har vært heldige med norske naboer som

⁶ Sosialisering, hentet fra *Store Norske Leksikon* via Internett den 27. april 2011.

vi har kontakt med. Men nå flytter de også. [...] for barna sin del er det også trist med alle avskjedene, det er mye savn her. Det er den triste delen av det, selv om det er en del av pakka med dette livet (Partner 3).

Du må lage deg et nettverk, og så forsvinner det noen personer fordi de drar hjem eller et annet sted. Så må du tette igjen de hullene. Når man har bodd utenlands i mange år, blir man litt sliten av akkurat det. Det er det flere enn meg som snakker om. Det blir litt sorg hver gang noen drar (Partner 2).

Jeg observerte også en sårbarhet over partneres egen refleksjon over hva andre partnere deltok på. Partnere er veldig flinke til å fortelle om ting de har vært med på, hvem de har vært sammen med og på hvilke arenaer de har vært på. Noen følte seg utestengt fra noe av dette. De fleste syntes likevel å skape seg nettverk slik det behager dem selv, men holder den nødvendige distansen fordi det blir jo tross alt en hjemflytting etter hvert. Men de nettverk som skapes utvider deres egen horisont, fordi de reiser på ferier sammen, tilbringer helgene sammen og noen knytter dype bånd til hverandre.

Jeg fant at de partnere som var utstasjonert for første gang opplever en språkbarriere der de mer erfarne partnerne ikke har samme problem (b). Slik sett var det trygt å møte andre norske. Flere av dem jeg snakket med hadde et ønske om å forbedre engelskkunnskapene sine, noen gikk også på engelskkurs. Enkelte arbeidsgivere tilbyr språkkurs for partnere. Likevel var det noen utfordringer når man forsøkte å konversere med Singaporianere. En partner sier hun hadde hørt de snakket engelsk her, men opplevde ikke dette som den engelsk hun kjente til:

”Jeg skjønnte ikke hva de sa! De snakker ikke flytende engelsk (Partner 4).”

Jeg opplevde det samme som denne kvinnen, og flere ganger måtte jeg vennlig be dem gjenta hva de sa. Noen kunne ikke snakke engelsk, men forsto litt av hva jeg sa. Andre kunne verken snakke eller forsto engelsk. Men dette vil jeg tro er verre for dem enn for oss, for mesteparten av det offentlige og det skriftlige i Singapore foregår på engelsk. Erfarne partnere som har tidligere har bodd i ikke engelsktalende land, opplever at det er enklere i Singapore fordi alt er på engelsk. Ikke bare språk, men også veiskilt og litteratur gjør at det er mye enklere å leve her enn i mange andre land. En partner har bodd i Hellas tidligere og opplevde større språkbarriere der:

”Her kjører taxiene deg dit du skal, fordi de skjønner hva du sier. I Hellas kunne jeg ikke stave det engang, nettopp fordi jeg ikke kunne alfabetet der (Partner 3).”

En interessant observasjon var at de norske partnere som ikke behersket det engelske språket så bra, øvde seg regelrett på drosjesjåførene som ofte snakket langt dårligere engelsk enn dem selv. Dette opplevdes ufarlig og både mangel på grammatikk og vokabular lot ikke stoppe partneres mulighet til å øve seg på dem. Begge parter virket fornøyd etter konversasjonen, og med et ørlite grunn mer selvtillit innen beherskelse av språk, entrer hun scenen for å skape eller delta i det nettverk som er så betydningsfullt for henne.

I tillegg var det ganske vanlig å lese Singapore sitt eget magasin for partnere, *Expatriate Living*, (bilde1) som fungerer som en veiviser for de nyankomne og lett underholdning for de mer erfarne partnere (c). I tillegg kan den betraktes som en kulturkalender hvor man får vite hva som skjer den måneden som bladet kommer ut. Dette er nyttig om man ønsker å bestille konsertbilletter eller bare se hva som rører seg. Jeg undret selv over hvordan alle fant fram til alt den første tiden jeg selv kom til Singapore, og følte med en gang at jeg kunne diskutere kommende konserter etter å ha bladd litt i magasinet. Dette betyr en raskere integrering i det sosiale miljøet og er til god hjelp for både nye og erfarne partnere. Det planlegges konserter sammen med andre partnere, og ektefellene tas med for felles opplevelse. Slik utvides også ektefellens nettverk, som gjerne er mye mindre enn partnerens da de sosialiserer seg med kollegaer utenom sin familie.

Bilde 1: Singapore har eget magasin for partnere

Ved skaping av nettverk nevnes også internett som en kanal hvor de når andre mennesker. Skype benyttes ved å samtale med dem hjemme i Norge, og Facebook er en kanal hvor de kan nå og kommunisere med andre Facebook brukere i Singapore. Flere partnere nevnte Skype som genial arena å møte de hjemme i Norge på. Men dette opplevdes mer slitsomt enn Facebook. Skypemøter ble derfor avtalt på tidspunkt slik at man kunne styre dette selv. Dette er delvis på grunn av en annen tidssone, men også fordi det oppfattes mer krevende enn Facebook. Spørsmålet om man er på Facebook, var noe jeg hørte ofte. Mennesker man møtte bare en gang, var venn med deg der dagen etter om man ville. Slik opplevde jeg selv tidlig å komme inn i et nettverk hvor man kommuniserte på denne måten. Jeg tror ikke jeg hadde møtt disse menneskene like ofte om ikke det var slik. Sosiale medier fungerer også som en arena hvor det dukker opp private invitasjoner, men også for å dele musikk, visdomsord og tankene man måtte inneha akkurat da. En av partnerne sa det på denne måten:

[.....] skrev en liten melding om at jeg hadde tenkt meg på tur i dag tidlig.[...] Er det noen som har lyst å være med? Så, vips kom det mange kommentarer og man har kontakt med folk (Partner 2)!

Egne refleksjoner og tanker:

Omstillingsevne er viktig for å holde ut utstasjonering. Deltakerne virket reflekterte og hadde god selvinnsett på dette. Evnen til, og nødvendigheten av nærhet og distanse, var en viktig del av deres liv for å unngå såre situasjoner. Førstegangspartnere kunne føle sårbarhet over manglende nettverk og erfarne partnere valgte dette bort i den grad de kunne styre det selv. Nettverkets betydning er av stor viktighet, og par søker par for samvær i helger. Dette syntes å bety mye for trygghet her som hjemme i Norge. Jeg opplevde at mye av de opplevelser og tanker partnere kom med, kanskje ikke hadde vært annerledes enn om de var hjemme i Norge. Kanskje medførte det nye livet en sårbarhet nettopp fordi det nå ble rom for refleksjon?

Refleksjon over språk eller mangelen på mestring her, ga meg tanker om at de partnere jeg snakket med slettes ikke hadde så dårlig engelsk som de mente selv. Mangel på ordforråd tvang dem til å finne synonymmer for det de ville formidle. Klarer man det er man jo likevel selvhjulpen, i mine øyne. Observasjonen og formidlingen av at partnere øvde seg på engelsk med drosjesjåførene, kjente jeg meg igjen i. Det ble uansett en vinn - vinn situasjon, fordi drosjesjåførene også opplevde de Norske kvinnene som hyggelige og interesserte i den Singaporianske kultur.

Et interessant trekk i samfunnet, er den økte bruk av internett som kommunikasjonsarena. De aller fleste benyttet seg av Facebook, og så på dette som en fin måte å ha kontakt med nettverket hjemme og her. Om det er slik at man lager seg et nettverk, vil det å holde fasaden være gjeldende når man møtes. På hjemmearena er det langt mer avslappende å kommunisere med andre ved at man benytter internett hvor ingen kan se deg. Dette er en kommunikasjonsmåte som har endret seg fra ansikt - til - ansikt kommunikasjon⁷. Det kan oppleves skjermende for en selv å kunne snakke om følelser uten å måtte møtes ansikt til ansikt. Førstegangspartnere fordi de søker nettverket, og flergangspartnere fordi de søker den nærhet og distanse de trenger for å skjerme seg selv mot den avskjed de vet kommer. Deltakende observasjon ble gjort i de situasjoner der mennesker allerede hadde fått et nettverk. Dette kapittelet er derfor basert på det kvalitative forskningsintervjuet.

⁷ Petter Brandzæg i SINTEF har studert nettsamfunn i flere år. Dette er hentet fra en av hans publikasjoner som heter "Fra face-to-face til Facebook."

4.3.2 Sosialiseringarenaer

I det kvalitative forskningsintervjuet nevner partnerne sine hjem som den arenaen hvor de tilbringer mest tid. Utenom dette viste begge mine tilnæringsmetoder at de viktigste arenaer for dem var a) Den Norske Sjømannskirke, b) Den Internasjonale Skolen og c) de arenaer hvor man kan være sammen med det nettverk som er etablert, både sammen med og uten tjenestepikene.

Den arenaen som ble nevnt oftest ved begge metodene, var Den Norske Sjømannskirken (a) (bilde 2). Alle jeg snakket med oppsøkte denne fordi de regnet med å møte andre norske der, og fordi de mente dette var en trygg og ufarlig arena å komme inn på. Noen hadde hørt at det var egne fora slik at man kunne bli kjent, og reiste dit med det formålet. Samtlige snakket varmt om sjømannskirka og hvordan forventningene om å bli tatt i mot ble innfridd. Sjømannskirka arrangerer turer og sosiale sammenkomster. Noe av det som ble nevnt var blant annet Tirsdagsforum, barneklubb på mandag, lørdagsgrøt og torsdagslunsj. Tirsdagsforum er for utstasjonerte partnere og andre som ønsker å møtes over vafler og en kopp kaffe. Her kan alle komme uoppfordret, og blir tatt godt i mot av de norske kvinnene som bor i Singapore. De arrangerer blant annet turer og gir et tilbud til mennesker om sosialisering. En av de erfarne partnerne sier:

”Hvis jeg trenger sosial kontakt, drar jeg bare til Sjømannskirka på Tirsdagsforum. Der møter jeg alltid nye mennesker, spesielt etter en sesong hvor utskiftningen er stor (Partner 2).”

Det leveres også ut en kalender over det sosiale som arrangeres utenom dette. Eksempler på turer mens jeg arbeidet med studien var sykkelturet, guidete turer til Chinatown, orkideplukking og turer til både Thailand og Indonesia. Der besøkte de barnehjem og skapte felles minner om dette. I tillegg syntes noen det er hyggelig å være der på søndagene da det arrangeres grillkveld for både familier og andre som har lyst å stikke innom. Den Norske Sjømannskirke er en instans som alle deltakerne i studien snakket varmt om. De betegnet det som en arena hvor du blir tatt godt i mot som ny og blir fort integrert i et nettverk med partnere i samme situasjon som en selv. Her finner man både unge og gamle, nye og erfarne partnere, hvor man kan innhente informasjon, råd og sosial kontakt. En av de nyankomne partnerne sa:

”Jeg oppsøkte sjømannskirka, for der visste jeg at jeg kom til å treffe andre norske (Partner 1).”

Bilde 2: Sjømannskirka i Singapore

Overseas Family School (OFS), som er en stor Internasjonal Skole (b), er et felles møtested for mange foreldre og barn fra hele verden. De som har barn i skolepliktig alder, vil ofte møte andre gjennom denne skolen fordi de fleste norske familier velger denne for sine barn. Flere av dem jeg snakket med ved begge mine tilnæringsmetoder, snakket om betydningen av å møte andre norske i samme situasjon her. Her møttes de blant annet til foreldremøter, frivillig arbeid, arrangerte multikulturelle feiringer og Norskskole på torsdagene. Sistnevnte kom de fleste til fordi de syntes det var hyggelig å treffe andre norske, noen mente det var et påskudd å komme seg ut. Der fikk også barna treffe andre norske barn. På en skole med rundt 3500 elever er det ingen selvfølge med andre norske barn i klassen. I tillegg er det et ønske fra Norskskolen om lærervikarer. Tabell over tall innen frivillig jobbing på OFS finnes ikke, men antall frivillige som arbeider der varierer fra år til år i følge sekretariatet på OFS Elementary School.

Etter hvert som man blir kjent med andre, utvider mulighetene for sosialisering seg (c). Jeg opplevde selv tidlig invitasjon med ut på lunsj. Dette var noe jeg gledet meg til, for da fikk jeg selv erfare om hvitvinslunsjene jeg hadde lest om stemte. Samtlige ankom i bil fordi norske

kvinner kjører selv i Singapore. Drikke til maten var ofte friskpresset juice med etterfølgende Cappuchino eller Kaffe Latte med fettfattig melk. Disse ble så søtet etter smak med brunt sukker. Samtlige passet på å være hjemme i god tid før familien kom hjem. Disse lunsjene syntes ikke å være det de bedriver mest med. Det er hyggelig men tidkrevende, og min erfaring var at dette kunne gi samvittighetskvaler om man satt for lenge eller det blir for ofte. Dette gjaldt i høy grad kvinner som hadde vært i full jobb hjemme, men også dem med mindre barn som ikke jobbet. Det eksisterer selvsagt forskjell på de kvinner som er partnere i Singapore, akkurat som kvinner er forskjellige i Norge, men majoriteten av norske partnere opplevde jeg slik som beskrevet.

”Jeg orker ikke bruke tid på lunsjer, men har lyst til å bruke tid på barna. Da forsvinner jo en hel dag, om man blir med på sånne ting (Partner 3).”

Jeg opplevde at livet ikke fortonte seg veldig annerledes her enn i Norge. Min forforståelse var, fordi jeg hadde hørt det fra andre, at norske kvinner sluttet å lage mat ved utstasjonering. Det kunne jeg utelukke etter deltakende observasjon som viste at de kokkelerer og yter også her. Kanskje ikke så mye som hjemme i Norge, men de er flinke til å invitere hverandre for å spise sammen hjemme i deres egne leiligheter. De lager middag og de baker både brød og boller. Deltakende observasjon har vært nyttig for å kunne beskrive disse kvinnenenes hverdag. Flere har i tillegg startet egne engasjement som ledere for treninger, massasjer og andre arenaer de sosialiserer seg på i kombinasjon med utdanning og kompetanse. Dette tjener de litt penger på. Det kommer også godt med da det er svært dyrt å leve og bo i Singapore. Dette har sammenheng med konsumprisindeksen som har steget betraktelig siden 2007⁸, samt at kursen på Singapore - dollar også har steget de siste årene. I tillegg betaler man GST, som er en statlig moms, på 7 % på alt man kjøper, inklusiv restauranter. Slik vil mange heller ikke ha råd til de utskielser som shopping og hvitvinslunsjer hver dag. Slik jeg ble kjent med dem, tror jeg ikke de hadde orket et slikt liv heller.

Trening står høyt i kurs hos de norske partnerne. De var opptatt av å holde seg i form, og så på utstasjonering som en mulighet til å trene når de selv ville, uten at det gikk ut over andre gjøremål. For å motivere seg til dette, var det flere som avtalte faste ukentlige treninger sammen med andre. De fleste har treningsstudio i nærheten av der de bor, og mange benytter seg av dette. De mest vanlige treningsformene jeg så, var styrketrening, tredemølle,

⁸ Søkte på consumprice index for Singapore via Google fra 2007 til 2011 fordi flere gjennom feltsamtaler fortalte om den kraftige prisøkning den senere tid.

svømming, pilates, rulleskøyter og gå-turer i raskt tempo. De fleste trente 2 til 3 ganger i uka, mange begynte med dette etter at de opplevde at barna klarte seg fint på skolen. Treningen så ut som et høydepunkt for mange, og de virket fornøyde over å få muligheten til å komme i form. Omgivelsene forventer også at man sosialiserer seg. En av dem sier det slik:

Mange hjemme spør: Hva skal du drive dagene med da? Hva? Har du ikke noen plan? Da svarte jeg at jo, jeg har tenkt å begynne å trene! Luksus er å trene på dagtid, så mye jeg vil (Partner 4).

Utenom trening for egen skyld, er det mange som drar på sykkeltur med familien sin. Det er flott tilrettelagt for dette, det er trygt og man kan leie sykler om man vil. Jeg ble invitert med på kino av noen andre partnere. Dette var på dagtid, og det var en ny opplevelse som nesten ga meg dårlig samvittighet for at jeg burde gjort noe mer fornuftig. Begrunnelsen for å gjøre det på dagtid, var at da var de hjemme før barna kom fra skolen, og kunne dermed tilbringe ettermiddagen og kvelden med dem. Dette gjaldt filmer de hadde lyst å se, som i Norge bare hadde vært tilgjengelig på kvelden. Noen var med i bokklubber hvor de utvekslet erfaringer fra bøkene. Dette var noe de selv arrangerte. Ellers var det parker og shoppingsentre hvor man kunne møtes, men dette ble nevnt sist av de fleste. Likevel var det mange som var med på veldig mye, og alt det sosiale ble man litt sliten av. Sliten ble man også om man opplevde mennesker som oppførte seg annerledes enn det de opplevde seg selv. Noen kunne tenke på andre partnere som overflatisk i sin væremåte, og langt mer opptatt av vesker og klær enn de mente de var selv. Dette var noe de fleste tok avstand fra fordi de mente det representerte et annet verdisyn enn det de selv følte var det virkelige liv. Ønsket var å sosialisere seg med dem som var lik dem selv, og på de arenaer hvor de selv kunne slappe av. Frivillig arbeid var også en stor del av mange partneres hverdag, og består blant annet av diverse komiteer, deriblant en 17. mai komité. De forflytter seg fra den ene arenaen til den andre, for å gjøre ting i sammen med norske damer som de har funnet tonen med. De kjører selv bil til gartnerier for å kjøpe friske blomster til overkommelige priser, og de ordner hjemmene sine slik at både dem selv og familien skal trives.

En annen side av sosialiseringsarenaene som skiller seg ut fra Norge, er at hushjelpen, eller maiden, ofte var med på ting som skjedde. Dette var ofte fordi de hadde små barn, og trengte hjelp med dem. En interessant observasjon var å se hvordan noen partnere skjerpet seg litt, små ting som gjorde oppførselen annerledes enn når man hadde dem på tomanns hånd. Dette kunne gå ut på å skjule informasjon, eller inneha hemmeligheter overfor hushjelpen. Flere

fortalte også at de ikke kranglet så mye i Singapore som i Norge, nettopp fordi de skjerpet seg litt så ikke det negative inntrykk skulle oppfattes av hushjelpen. Dette foregikk åpenlyst partnerne seg i mellom, og var en akseptert måte å handle på. Dette ble også begrunnet med at noen hadde lært seg litt norsk, og at de forstod mer enn de ga uttrykk for. Problem ville det først bli når denne personen sosialiserte seg med andre hushjelpere. For de hadde sammenkomster hvor man kunne regne med at det ble snakket om partnerne og deres hjem og familiene deres. Denne fasaden bak kulissene skulle ikke vises overfor dem som ikke var fortrolige venner. Man ser i blant partnere med tjenestepikene sine. Dette går på tvers av nasjonaliteter. Partnere går foran med veske og ofte et barn i hånden. De er velstelte på hår og negler, og har mer eksklusive klær. Hushjelpen går bak med langt hår i hestehale, billige klær og sko, likevel mer komfortabelt kledd. Hun bærer på alt det andre de skal ha med seg dit de går. Det er lett å se hvem som er hvem blant de asiatiske partnere og asiatiske hushjelpene. De europeiske og norske har ofte samme handlingsmønster som de asiatiske, med unntak av en ting. I hjemmet, bak kulissene, blir disse kvinnene behandlet svært forskjellig. Det faktum at 147 hushjelpere har tatt selvmord eller forulykket på mistenkelig vis i Singapore mellom 1999 og 2005 (Human Rights Watch, 2005), pirker godt inn i hjerterota til de skandinaviske partnere. En av dem forulykket på mistenkelig vis der jeg selv bodde under skriveprosessen. Jeg er ikke sikker på om de norske partnerne har kjennskap til de tall jeg presenterer, men mange har sett og hørt ting de hadde anmeldt om det skjedde i Norge. Mange blir behandlet svært dårlig, er underernærte og får ikke det de har krav på. Skandinaver behandler dem pent og mer respektfullt. Noen av dem jeg snakket med hadde utstyrt maid-rommet⁹ med flatskjerm og betydelig høyere standard enn de ville fått i en asiatisk familie. Asiater ønsker ikke å overta disse jentene etter de har vært hos nordmenn, muligens skandinaver generelt, fordi disse jentene da er ødelagt i deres øyne. Det kan være en forklaring på hvorfor enkelte partnere forsvare sin nye livsstil med tjenerskap. Det gir en opplevelse av å hjelpe en annen person med et bedre liv. Dette kombinert med kulturelle forventninger og tilfredsstillelsen over et enklere liv som partnere, føler de et behov for å forvare tjenerskapet overfor norsk familie og venner. Det føles bedre for ens egen del når man føler man gjør en god gjerning. Utad kan man ikke skille de asiatiske og de norske partnere fra hverandre fordi de oppfører seg tilsynelatende likt, men bak fasaden er det to forskjellige verdener.

⁹ Et lite kott uten vindu hvor hushjelpene sover, ofte plassert ved siden av vaskemaskinen på verandaen.

Egne refleksjoner og tanker:

Det er interessant at de kvinner jeg snakket med nevnte Sjømannskirken som den viktigste arenaen når de kommer til Singapore. Går de i kirken i Norge også? Jeg kan ikke si jeg opplever at kvinner møtes i kirken i Norge over en kaffekopp for å planlegge utenlandsturer med presten. Det er svært interessant at samtlige tenker så positivt om sjømannskirken. Jeg opplever selv dette som en mer uformell arena enn kirkene i Norge. Men det avhenger også av hvem som arbeider i kirken, og hvilken erfaring de har med mennesker som har livserfaring innen forskjellige religioner. Det er nettopp den opplevelsen jeg opplever kvinnene hadde. De følte seg velkommen der for det de var, ikke hva de trodde på. Kristoffersen (2000) fant i sin avhandling om Norske Sjømannskirker på forskjellige kontinent, at sjømannskirken i Nordmenn sin livsverden er utvidet i forhold til kirken hjemme og at Nordmenns bruk av sjømannskirkene kan typologiseres. De bruker sjømannskirken som møteplass, informasjonsentral, serviceinstitusjon, frihavn, akuttmottak og religiøs institusjon. Typologiseringen viser at de bruker kirken på en måte som avspeiler deres normer og holdninger. Avhandlingen viser også at Nordmenn tar deler av kirkens tjenester og former sin egen skreddersydde opplevelse på grunn av kirkens image og stabens sosiale profil.

Jeg undret meg over underveis ved arbeidet med oppgaven, at når det ikke er slik at det bare er late dager ved bassenget med hvitvinsglasset ved siden av slik enkelte journalister har generalisert denne gruppen mennesker, hvorfor slår de da ikke tilbake på dette når virkeligheten fortøner seg helt annerledes? For meg virket det som partnere ler av journalistikken, som ikke klarte å formidle historien annerledes. Det som sårer i det ene øyeblikket med den løgnaktige framstillingen, satser man på er en døgnflue som er glemt uka etter. Hvorfor slå tilbake på et fremstilt liv der ingen hjemme som ikke selv har vært utstasjonert, kan forstå? Kanskje gidder de rett og slett ikke bruke tid og energi på det. Selv kjente jeg provokasjonen på mine medsøstres vegne. Jeg fikk selv høre før avreise fra flere personer om at nå ble det paraplydriker hver dag, og partner livet dreide seg ikke om annet. Dette førte til sterkt engasjement for å fremstille partnere på en mer troverdig måte. Likevel måtte jeg skille mellom dem som faktisk fremstilte seg slik media hevdet, og dem som jeg selv hadde kontakt med ved begge tilnæringsmetodene.

Kvinnene beveget seg i norske miljøer til tross for at de sa under intervjuene at de hadde forventninger om å bosette seg i en annen kultur. Singapore er et svært multikulturelt land hvor mulighetene kan være gode for å bevege seg mer sammen med forskjellige

nasjonaliteter. Jeg tror kanskje mange ønsket dette i utgangspunktet. Men når man kommer til et land hvor det også befinner seg mange fra eget hjemland, vil man oppdage at kulturforskjellene er større enn man på forhånd hadde tenkt. Det er heller ikke lett for våre barn å være sammen med asiatiske barn som ofte har mye tilleggskole og aktiviteter for å forbedre resultater. De har rett og slett ikke tid. Mange asiatiske barn blir også svært flinke i mye, men det koster dem barndommen. Noen Asiater kunne jeg også oppleve som noe rasistiske, så man finner ikke trygghet og en naturlig omgang med dem. Likevel tror jeg mange partnere søker å oppnå bekjentskap, også dypere vennskap, med andre mennesker fra andre kulturer. De tenker jeg på som heldige, og hvordan dette må berike livene deres.

4.4 Oppsummering

Studien handler om partnere til utstasjonerte og hvordan deres liv arter ved flytting til Singapore. Jeg har nå presentert to hovedtema og sitater fra intervjuer i egne kapitler tilhørende disse. Egne refleksjoner er tatt med avslutningsvis i hvert kapittel. Kapitlene oppsummeres slik:

Kjønnsfordelingen innen Norske partnere viser at det er et stort flertall som er kvinnelige. Av disse foreligger det høyere utdanning blant de fleste, de får likevel sjelden mulighet til utstasjonering i forbindelse med sine yrkesvalg. Dette er det deres menn som får tilbud om, så Norske kvinner blir medfølgende partnere.

Forventninger viste seg å være et viktig tema, da mye handlet om dette. Funnene her deles inn i innfridde - og ikke innfridde forventninger. Den største skuffelse over utstasjoneringen lå i at forventninger om mer tid sammen ikke ble innfridd på grunn av en annerledes arbeidskultur. De norske partnere sliter ikke med dårlig samvittighet overfor sine barn, som sine svenske medsøstre gjør. De opplever derimot en rikdom i livet ved å gi denne muligheten til sine barn, og dette syntes de er verdt tap av pensjonspoeng og arbeidserfaring.

Identitetsfølelsen opplevde mange partnere ble rokket ved, da flere kjente roller ikke lenger var til stede. Noen med høyere utdanning ble mer rastløs og savnet jobben sin, eller det å få mulighet til å arbeide. Opplevelse av et mindreverd ved ikke selv å være i arbeid, kunne føre til nedstemthet og tap av identitetsfølelse. Noen unntak fins blant dem som er i helsevesenet

og noen andre få yrkesgrupper. For dem ble dette en pustepause i en norsk hverdag med mye stress, hvor man kjempet mot klokka. Drivkraften til å gjøre noe meningsfylt, er ikke bare viktig overfor seg selv, men også et behov for å forsvare for dem i Norge om hva man bedriver hverdagene med. Det kan være en smertefull prosess for mange, hvor de ikke orker å fortelle dem i Norge om hva de gjør i hverdagen. Man må oppleve selv hvordan det er å bo i et svært varmt land, bli utslått av varmen daglig over en lengre periode, for å kunne forstå. Det oppleves heller ikke som ”stuerent” å si at man er sliten når man har hushjelp og et betydelig enklere liv enn i Norge.

Sosialisering er en prosess hvor vi handler på bakgrunn av de normer og atferd som forventes av både oss selv og av andre. Betydningen av å møte andre i samme situasjon som seg selv, blir en motiverende faktor for å føle seg sett og anerkjent.

Nettverk må personer lage selv, dette syntes å være noe de fleste starter tidlig i prosessen som utstasjonert. Førstegangspartnere søker dette i større grad enn de med tidligere erfaring på feltet.

Sosialiseringsarenaene er ofte norsktalende steder hvor man føler tilhørighet, trygghet og mestring av språk. Dette var oftest Den Norske sjømannskirke, Internasjonale skoler og andre arenaer hvor de beveget seg sammen med det nettverk de selv har etablert, både med og uten sine hushjelpere. Mange var svært engasjerte i trening og forskjellige gjøremål i hverdagen og flere partnere jobber frivillig og eller hadde startet egne foretak.

Funnene kan kort oppsummeres slik:

1. Det er hovedvekt på kvinnelige partnere ved utstasjonering.
2. Et stort flertall har høyere utdanning, mange innen helsefag.
3. Forventninger over mer tid sammen som familie innfries ikke.
4. Partnere opplever de gir sine barn kulturelle og språklige muligheter.
5. Utstasjonering kan gi en opplevelse av tap av identitet.
6. Partnere lager seg et nettverk og sosialiserer seg blant likesinnede på bakgrunn av trygghet, tilhørighet og språk. Dette foregår på skjulte arenaer som sosiale medier, men også på synlige arenaer både med og uten hushjelpene sine.
7. Mange arbeider frivillig eller starter egne foretak.

Funnene har inspirert meg til å diskutere forventninger, identitet, nettverk og sosialiseringsarenaer med Erving Goffman sin teori om livet som en teaterscene, hvor vi som mennesker er aktører som framfører teaterstykker for et publikum.

5.0 DISKUSJON

Studiet dreier seg om virkeligheten til medfølgende partnere. Deres virkelighet og opplevelse diskuteres her opp mot det teoretiske rammeverket som er presentert i kapittel to, og den tidligere forskning jeg refererer til. Jeg har valgt først å trekke fram mine funn om forventninger da dette var vesentlig for familiene både før og etter utstasjonering. Funnet innen tap av identitetsfølelse diskuteres opp mot begrepet ”å holde fasaden”, da dette samsvarer med mye av det Erving Goffman (1992) skriver i sin samfunnsanalyse, og fordi dette begrepet ble nevnt av partnere selv. Også betydningen av nettverk vil diskuteres da dette var noe partnere søkte å bygge opp eller distansere seg fra. Til slutt diskuteres sosialiseringarenaer, hvor jeg blant annet ser på kulturforskjellene ved det å ha tjenerskap i Singapore.

5.1 Forventninger

Om man tenker på ordet forventninger som en subjektiv forestilling om en forandring i fremtiden, vil dette være et markert trekk i personligheten. Om denne forestillingen er håp og optimisme, vil det følgelig oppleves sårt om det ikke blir som man har tenkt. Studien viser at forventninger vekslet mellom skuffelse over arbeidstider som er langt over det man er vant til i Norge og den sitrende opplevelse ved å flytte til en ny kultur, samt gleden over å gi barn et kulturelt og språklig innslag i livet. Forventninger som kom fram i studien er derfor todelt. De som ble innfridd, og de som ikke ble innfridd.

Innfridde forventninger.

Mye av oppholdet i en ny kultur handler om forventninger. Jeg tror at mye av forutsetningen for hvorvidt man lykkes med en god opplevelse av utstasjonering, handler om nettopp forventninger. Forventninger om et enklere liv, mer tid sammen og forventninger om en mer spenningsfylt hverdag, var en motiverende faktor for førstegangspartnere. Kvinnene her satte ikke sitt eget liv ” på vent” i samme grad som de mer erfarne. ”På vent” er ikke her ensartet med noe negativt, men er et perspektiv på livet om man ser det fra et yrkeskarriere perspektiv. Nye partnere involverer seg mer på de fleste arenaer, og søker å oppnå svar på de forventninger de hadde før avreise. Et multikulturelt samfunn vil med stor sannsynlighet innfri svært mye innen forventninger. Førstegangspartnere liker sitt nye liv fordi *tid* er en

faktor som nå er rikelig til stede. Forventninger her ble innfridd. Forventninger om mer tid sammen utløses fra den livssituasjon vi er vant med fra Norge. Flere snakket om stress, at de var slitne og mye som skulle prestes på mange plan samtidig. Menneskene opplever at dette sliter dem ut, og en utstasjonering virker forlokkende med tanke på tid sammen med barna som en berikende faktor i livet vårt. De tar på seg rollen som den oppofrende og genuint interesserte mor, partner og kone, slik at de selv når sine mål. Altså, først sørger hun for at barn og mann trives og at ”ting går på skinner”, deretter sørger hun for at hennes egen hverdag svarer til de forventninger som hun har til utstasjonering. Slik vil det med stor sannsynlighet oppnås trivsel. Goffman (1992) sier når en person forflytter seg til en ny posisjon i samfunnet, og dermed får en ny rolle å framføre, får man ikke med seg noen instruks om hvordan dette skjer eller hvordan man skal oppføre seg (s. 66). Man kan likevel på bakgrunn av stemme, ansikt og kropp formidle hvordan man har det. Kvinnen som partner, var meget opptatt av å hjelpe sine barn til trivsel og mestring av den nye hverdagen. Jeg trekker paralleller fra Maria Christensen (1996) fordi hun sier mye om de funn jeg selv fikk etter samtaler med partnere i Singapore. Trivdes barna, trivdes ofte mødrene. Det er derfor på det rene at en økt bevisstgjøring om familiepolitikk fra arbeidsgivere sin side, er av stor betydning. Barn som klarer seg gjennom kulturskiftet ved å ha reflekterte foreldre, kan tenkes bedre å kunne mestre et senere møte med andre kulturer. Det er sannsynlig at de også vil mestre flytting til hjemlandet bedre. Spesielt er dette viktig da mange som velger utstasjonering, ofte gjør dette flere ganger. Man blir tryggere i rollen som partner.

Ikke innfridde forventninger

UD sin velferdsundersøkelse fra 2007 viser hvordan noen opplevde mistrivsel ved utstasjonering til andre land. Dette handler i høy grad om forventninger som ikke er innfridd, men også kanskje om hvem som blir spurt om å være med i slike undersøkelser. Undersøkelsen viser til at 40 % av dem som svarte, ikke hadde en udelt positiv opplevelse, men dette sier samtidig at det da er 60 % av dem som svarte som vi ikke vet noe om! Kanskje er det 60 % som jobber bak kulissene for at forventningene skal innfris, og har et annet verdisyn som støtter opp om deres valg, og ser på utstasjonering som en berikende mulighet for familien. UD partnerne støtter opp om det de ønsket å presentere, likeså gjør jeg det samme med min studie. Styrken ved denne studien er at partners opplevelse og verdisyn kommer fram, og hva som gjør at det oppleves slik. Det etterlyses informasjon i forkant av en utstasjonering. UD har laget en familieportal via internett, med tanke på informasjon til dem som skal utstasjoneres med familie. Her anbefales det litteratur, det skrives generelt om

flytting til andre kulturer og linker til hverdagslige interesser for en familie som forsikringer, helse, konfirmasjoner, skolegang og lignende. Dette er en god ide som andre organisasjoner med fordel kunne gjort i sine egne foretak, og ville være et ledd i et forebyggende tiltak om mistrivsel fordi man fant opplysning om arbeidsmoralen og arbeidskultur i det land man utstasjoneres til.

Det ble nevnt fra flere at nå slapp de vedlikehold av hus og hage, de var selv hjemmeværende og alt lå til rette for mer tid sammen som familie. Medfølgende partnere er mye hjemme i condoen¹⁰, og den som arbeider i familien jobber også i helger og om kveldene. Dette kan bli ensomt om man er vant til å være to som deler på barneoppdragelse og samhandle om fritidsaktiviteter. Nå vil den kvinnelige partneren oppleve at hun er alene om ansvaret og blir en koordinator i større grad enn i hjemlandet. Det er klart at dette vil føles som et sjokk for mange om man ikke er forberedt på dette. Flere av partnere jeg snakket med i feltsamtaler, hadde vært utstasjonert flere steder. Flergangspartnere var naturlig nok ikke overrasket over arbeidstidene, men hadde forventninger om å kose seg mer, trene, lese eller andre ting de ønsket å prioritere. De visste at barna deres klarte seg bra, fordi de hadde erfaring med utstasjonering og visste hva dette innebar. Heller ikke de totalt annerledes arbeidstidene var avskrekkende for dem. Så hvordan oppfører nye partnere seg når ikke forventninger om mer tid sammen innfris? Jo, man biter skuffelsen i seg, smiler til ytterverdenen og holder mange av tankene for seg selv. Erving Goffman (1992) sier det er en del av virkeligheten som går i stykker når ting ikke går slik man har planlagt (s. 53). Utførelsen av rutiner skjer bak en fasade som stiller krav til publikum. Slik blir en opptreden sosialisert, formet, og tilpasset de forventninger i det samfunn hvor den framføres. De opptredende vil idealisere det inntrykk som gis. Goffman siterer Cooley som sier om dette:

”Hvis vi aldri forsøkte å virke litt bedre enn vi er, hvordan kunne vi da forbedre eller trene oss selv opp utenfra og innover? Den samme tilbøyeligheten til å vise ytterverdenen en bedre eller idealisert side av oss selv får organisert uttrykk i de forskjellige yrker og klasser, som alle i en viss utstrekning har sitt særpråk eller sine holdninger som medlemmene for det meste ubevisst tilegner seg, men som får samme virkning som en sammensvergelse som utnytter andres godtroenhet [...].”

Gjennom sin skuffelse over de ikke innfridde forventninger sammen som familie, arbeider partneren i stillhet bak kulissene for å i møtekomme den idealisering hun mener familien skal

¹⁰ Condo er leiligheter samlet i et område, ofte med sikkerhetsvakt, eget basseng og eget treningsstudio.

uttrykke. Goffman sier at vi vanligvis kan slå fast at klatring oppover forutsetter en passende opptreden, og at forsøk på å klatre oppover eller unngåelse av å skli nedover gir seg uttrykk som oppofrelser for å opprettholde fasaden. Når man først har tilegnet seg de nødvendige meningsbærende tegn, smykker man seg med dette for å kaste glans over den daglige opptreden (s. 37-38). Forventninger handler ikke bare om å spille et teaterstykke for andre, ville en leser si om dette. Likevel bestrebet partnere seg for å imøtekomme skuffelsen over uventet arbeidskultur, ved å bane vei for tid sammen når barn og mann kom hjem. Da viste man for seg selv, men også for andre, at de er en familie som kan sees på som en institusjon. Vi tilbringer tid i sammen, og vi viser det ved å sosialisere oss med andre eller vise fram fritiden ved fysisk aktivitet eller vi kan sees på underholdningsarenaer. Vi viser ikke vår sårbarhet og ønsker ikke å framstå som avkledd når idealiseringen ikke ble den virkelighet vi hadde tenkt. Først etter en stund, og man møter andre i samme situasjon, kan dette innrømmes overfor hverandre. Man innrømmer skuffelsene, tårene kan flomme fritt fordi de fant det felles, og opplevelsene med opp- og nedturene kan deles. Men bak kulissene fortsetter hun det møysommelige arbeidet med å imøtekomme de forventninger som ikke er innfridd. Et eksempel på dette er at hun drar til butikken for å kjøpe mat og drikke som smaker nesten som det vi er vant til hjemme i Norge. Dette er et svært tidkrevende arbeid fordi mye står skrevet på kinesisk. Hun forter seg hjem med maten slik at den ikke skal bli fordervet av den stekende solen, og hun bestreber sterkt å oppnå trivsel hos sin familie som ikke vet hvor mye arbeid som ligger bak denne handling.

De forskjellige roller man sosialiseres inn i fører til at man tar på seg forskjellige masker ved de forskjellige framførelser for det forskjellige publikum. Dette begynner nå å gå over på begrepet ”å holde fasaden”, som presenteres under identitet i neste kapittel.

5.2 Identitet

Med ”fasade” mener Goffman (1992) den opptreden som en person utviser og har innflytelse på de som iakttar han/henne. Det er et uttrykksmiddel av en bestemt type som bevisst eller ubevisst tas i bruk av personen under en opptreden (s. 27). Ved fremførelsen er det av stor viktighet å gi et så korrekt bilde av virkeligheten som mulig, derfor må personen vise stor forsiktighet med uttrykksmidlene for ikke å bli misforstått. Publikum stoler på de fremlagte stikkord og ønsker ikke å bli ført bak lyset. Angst, skyldfølelse og skamfølelse vil også forhindre personen i å villedde publikum. Dette er det man kaller sunn fornuft. Når man tenker

på dem som utøver et falskt rollespill, tenker man på bedragere og hyklere (s.55). Faren her at dette kan avsløres ved at noe inntreffer, og dette kan føre til at personen taper ansikt. Det å være en bestemt person er ikke bare å være i besittelse av bestemte egenskaper, men også å overholde bestemte normer for atferd og utseende som knyttes til egenskapene. Når man lett kan gjennomføre disse normbevarende rutinene, skjer det faktisk en opptreden, bare at deltakerne ikke har vært klar over det (s. 68). I et av intervjuene ble det sagt:

”Man holder liksom fasaden det første halve året. Man går jo ikke i sjømannskirken og griner liksom!”

Hva handler dette om? Som ny partner i samme situasjon skjønner jeg veldig godt hva hun mente. Jeg hadde heller ikke kommet gråtende inn uten at noe alvorlig hadde skjedd. Jeg må anta at ikke mange andre heller hadde gjort det. Goffman (1992) sier at det er ikke mange som kommer bak kulissene for å se hvordan man egentlig har det. Dette handler om kontroll med uttryksmidlene. Han belyser eksempler som å være uheldig med å rape, fjerte, snuble eller begynne å stamme, glemme hva man skal si og lignende. Alt dette gir et inntrykk som er uforenelig med hva man ønsker å gi (s. 50). Ingen ønsker å fremstå som den som kommer gråtende, når det er indre prosesser som fører til at tårene kommer. Våre dyriske vaner forvandles til lojalitet og plikt gjennom bevissthet (s. 54). Den svake siden av seg selv, som noen ville kalle det, er forbeholdt noen ytterst få personer, og helst bare seg selv. Sårbarhet, svakhet og sitt indre rom, er ikke noe som tilhører offentligheten. Dette ligger i vår kultur som vi har blitt sosialisert inn i gjennom mange års erfaring. Den som ankommer et fasadeområde kan betraktes som et forsøk på å gi inntrykk av hennes virksomhet på området med de normer som er bestemt. Disse normene kan deles i to. Den første kan man kalle *høflighetsanliggender* og går på den opptredenes behandling av publikum mens hun samhandler med dem. Den andre kalles *sømmelighet*, og utspiller seg når den opptredendes atferd er synlig og hørbar overfor publikum uten direkte samtale sammen. Den sistnevnte normen kan deles ytterligere i to, et moralsk krav og et instrumentelt krav. De moralske krav er mål i seg selv, og handler om at man ikke blander seg inn i andres anliggender som anstendighet på de seksuelle områder og respekt for hellige steder med mer. Instrumentelle krav er plikter overfor et ansvarsområde eller ivaretaking av materielle ting med mer. Slik styres den personlige fasade av manerer og det ytre som en respekt for det området man befinner seg i, samtidig som man ønsker å gjøre et godt inntrykk på det publikum man møter (s. 93).

Dette kapitlet diskuterer også funnet om tap av identitetsfølelse (kapittel 4.1.2.). Jeg tenker da på identitet som en selvfølelse eller en bevissthet om seg selv. Identiteten består av bevisstheten av sitt jeg, det vil si opplevelsen av å være levende (vitalitet), at det fins en skarp grense til andre (demarkasjon), selv bestemme over sine handlinger og tanker (aktivitet) og være den samme selv om det skjer endringer i livet (kontinuitet). Identitet betyr også å ha et *jeg* (integritet). I tillegg blir personligheten formet av de erfaringer man tilegner seg i livet (Norell, 2009, s. 4). Slik sett kan man tenke at vi alle var nullstilt ved utstasjonering. Så er det likevel ikke slik. Enkelte kvinner opplever det tøft å miste sin yrkeskarriere hjemme i Norge, egen lønn og sitt eget selvbilde på grunn av dette. Flere partnere som presenterer studiens datamateriale snakket om nedstemthet. Ofte kom følelsen i forbindelse med at de opplevde tap av egen identitet ved at de ikke selv var i arbeid lenger. Mannen hadde sin arbeidsplass med lange dager. Eventuelle barn hadde lange dager på skole med betydelig mengde lekser når de kom hjem. Partneren så dette som sin oppgave å sørge for at alle hadde det bra. Hva med henne? Opplevelsen av likeverd ble en utfordring for ekteskapet da det ble en asymmetri her. Tapsfølelsen syntes virke uventet og kom som en overraskelse på mange. De savnet å være bundet i de instrumentelle krav de var vant til. De trengte ikke lenger å oppfylle forventningene her, en rolle var borte. Rollestressteorien forklarer dette med at dette er mer enn mennesker kan klare å håndtere fordi det fører til en overbelastning.

Selvfølelse blir et viktig begrep for å få tak i hva partnere snakker om. Med selvfølelse forstår jeg vårt følelsesmessige forhold til oss selv, hvordan vi vurderer vårt selvbilde og hvordan vi kjenner indre tilfredsstillelse og tillit til oss selv (Johnson, 2003). Flere jeg snakket med nevnte betydningen av å virke opptatt når vaskehjelpen eller tjenestepiken var til stede. Jeg kjente meg godt igjen i det de sa. Selv var det godt å si at man arbeidet med en oppgave, til tross for at dette gikk på bekostning av mange ting jeg ikke kunne være med på. Jeg følte meg bundet av oppgaven, men jeg følte meg fri om jeg kunne ha tilgang til bilen. Ingen jobb betød ingen kollegaer og lønn, ingen tilgang på bil betød mindre frihetsfølelse. Hjemmet som den eneste arena for kvinner som er vant til å prestere på flere plan samtidig, betød en betydelig innskrenkning av selvfølelsen. Norell (2009) viser til tidligere studier av utstasjonerte hvor nivået av stresshormonet Prolaktin økte ved mangel på selvfølelse. Dette forklares med forandring i familierelasjoner, språkkunnskaper og en forminsket følelse av kontroll, hvor prolaktinnivået dermed øker. Det mentale velbefinnende forminsket også i den utstasjonerte gruppen sammenlignet med kontrollgruppen (s.3). Videre hevder Norell at det første året virker som å være det største kritiske året. Det er da en opplever det psykososiale stresset som

fører til de økte prolaktinnivåer og betydningen av å ha kontroll, sosial støtte og en følelse av sammenheng, påvirker utstasjonerte sin tilpasning til utenlandsoppholdet (s. 4). Om en trekker paralleller fra de utstasjonerte til partnere som er medfølgende, kan dette kanskje være en forklaring på observasjonene.

Disse personene har ofte høye krav til seg selv og andre, de er vant til å ha kontroll og få anerkjennelse for de prestasjoner de gjør. Så tar dette slutt ved utstasjonering og de faller inn i det enkelte vil kalle et tidligere kjønnsrollemønster. Slik kan mange partnere oppleve en nedstemthet hvor de føler seg mindre betydningsfull. Dette kan sammenlignes med personer som plutselig blir arbeidsledige, som forteller om opplevelsen av at ingen har bruk for dem. De mister troen på sin egen kompetanse, føler seg mindreverdige og reiser tvil om egen styrke. Da kan det oppleves trygt å gjemme seg bak kulissene og ikke vise hvordan man har det inne i seg. Det er her jeg mener det er av betydning, at arbeidsgivere kommer på banen for å styrke familien som institusjon. Det valg om utstasjonering er en tosidig avgjørelse, hvor partneren ofte gir slipp på egen karriere. Her er det imidlertid forskjellen mellom tidligere hjemmевærende partnere og yrkesaktive partnere som utmerker seg. Den svenske studien jeg henviser til, viste stor misnøye blant de tidligere yrkesaktive partnere. De savnet sin virksomhet i hjemlandet. Det samme viser min studie, med unntak av mange som arbeidet i helsevesenet. Dette har antakelig noe med stressnivå på arbeidsstedet å gjøre, samt det tidspress og kontinuerlig dårlig samvittighet man kan føle i omsorgsyrkene. Så er det også her sykefraværet og flukten fra profesjonen scorer høyt i statistisk medieomtale. Man kan anta at mye her ligger i forventninger. Min generasjon er sosialisert inn i at kvinner skal jobbe. Det forventes og er mer akseptert at en kvinne gjør dette. Som studien viser til, så er mange høyt utdannet og man kan gå ut fra at de er medbestemmende i viktige avgjørelser som skal tas i den profesjon de er i. Så kan man spørre seg om hvorfor ikke disse kvinnene begynner å arbeide i Singapore? Svaret er at mange gjør det via frivillige organisasjoner, frivillig arbeid i sjømannskirka og på skoler. Mange har som tidligere nevnt også startet egne foretak. I tillegg kan man selvsagt ta seg arbeid under Singaporiansk avtale, men dette innebærer svært lange arbeidsdager, samt langt lavere lønn enn de norske tariffene. Har man da barn, sier dette seg selv, at det blir vanskelig å gjennomføre. I hvert fall blir dette en hverdag som vil være langt tøffere å forholde seg til enn hjemme i Norge. Og da ville jo hele poenget med tid sammen som familie bli borte! Goffman (1992) sier den viktigste faktor denne strukturen er behovet for å fastholde en definisjon av situasjonen. Definisjonen må komme til uttrykk og fastholdes uansett hvor mye mengder innskytelse for å ødelegge inntrykket som kommer til syne. Man

spiller på lag med kollegaer hvor den totale interaksjon og den individuelle opptreden får et rom i mellom seg som kan løfte den faktiske virkelighet til et tredje nivå (s. 72). Begrepet lag mener Goffman (1992) gjør det mulig å forestille seg opptreden med en eller med mer enn en opptredende. En opptredende kan bli trollbundet av sitt eget spill, overbevist om at dette er virkeligheten. Hun blir opptredende og publikum i sitt eget spill. Samvittigheten tvinger en likevel til å opptre på en sosial forsvarlig måte. Hun tilslører for seg selv de ufordelaktige sider som dukker opp i skuespillet, slik at hun faktisk bedrar seg selv. Psykoanalytikere kaller dette for fortrenning og dissosiasjon. Slik hevder Goffman at en kanskje finner en kilde til selvdistansering, det vil si den prosess som får en person til å føle seg fremmedgjort overfor seg selv (s.73). Slik kan det kanskje forklares hvorfor dette oppleves tøft for tidligere yrkesaktive partnere når de plutselig selv ikke er i arbeid. Kanskje er dette også forklaringen til at de som arbeider i helsevesenet tar avstand fra yrket fordi stresset og tidspresset man er underlagt fra systemnivå, gjør at man allerede tar avstand fra dette mentalt.

Studien sine funn forteller om kvinner med et velstelt ytre, en homogen gruppe som framfører et visst inntrykk. De inntrykk man avgir kan kontrolleres, og man styrer da sin rolle slik en ønsker andre skal oppfatte deg. Forventes det at man skal opptre med velstelt hår, velstelte negler og klær av spesielle merker? Partnere oppsøker det Goffman (1992) kaller servicespesialister. Servicespesialister har spesialisert seg i å opprettholde den fasade man ønsker å vise til andre (s. 129). Dette er tannleger, frisører, dermatologer og manikyr- og pedikyrsalonger som tar seg av den personlige fasade. Tatt i betraktning av at nordmenn kommer fra et kaldt land, hvor man går tildekket det meste av tiden, føles det som en befrielse å kunne gå i sandaler døgnet rundt i Singapore. Når man viser sine ben betraktelig flere timer i døgnet her, er det fint at de er velstelte. Jeg så praktisk talt ingen som ikke hadde velstelte ben, og da fører det til en følelse om at man må dette selv også. En ønsker jo ikke skille seg ut og bli en gjenstand for oppmerksomhet ved noe så tarvelig som oppsprukne og tørre vinter hæler. Pene ben med pedikyren og ingen neglebånd, fører til at andre spør om hvor man steller neglene sine. Dermed er kontakten eller rollespillet mellom mennesker i gang. Goffman (1992) hevder at det kan virke som enkelte kvinner oppsøker skjønnhetsalong for å bli puslet med for å bli kalt frue. Dette gjør de selv om de egentlig ikke trenger behandlingen. I Singapore blir man kalt *maam*. Han sammenligner det med kastesystemet blant hinduene i India, hvor det er av avgjørende betydning å få de rette service - spesialistene til de rituelt viktige oppgavene, slik at de oppnår en bekreftelse på sin kaste - posisjon. Service spesialistene er et eksempel på hvem som kommer bak kulissene. En person vil inneha

mange roller i løpet av en dag. Dette er et ytre, en fasade man kan kalle *den velstelte partner*. Blant andre vil hun fremstå som pent kledd, intelligent, og med make-up og håret i en framtoning som man mener forventes. Bak kulissene, i hjemmet, vil hun sitte i morgenkåpe og tøfler, sette pris på den avslappede atmosfæren og nyte tiden før spillet begynner (s. 97). Likevel ønsker jeg å få frem at mange norske kvinner tar noe avstand fra fasadelivet angående klær og sko. Flere ganger når jeg så noen i fornuftige og ergonomisk skotøy, undret jeg meg om de var norske. Det var de som oftest. De tør å skille seg ut fra de andre kvinnene som ser ut som om de er på vei til catwalken, og de tar avstand fra fasadelivet hvor det største problemet syntes å være hvilken farge man skal velge på neste pedikyr. Likevel fremstår de som friske, vakre, slanke, blide og trygge på seg selv. Roller inntar de til tross for sin naturlige fremtoning på dette punktet. Inspirert av Goffman vil jeg fremheve noen:

Den velstelte partner har ofte med seg en yrkeshistorie fra Norge. Det er godt å kunne fortelle at man har jobbet innen en profesjon, og at man viser til et meningsfylt liv. Noen av partnere startet egne engasjement og foretak, og de forteller gjerne om det. *Den tidligere yrkesaktive partner* fremstår som mindre lat og mer interessant, om dette kan formidles, eller bakes inn i en setning eller to. Dette syntes viktig å formidle, spesielt siden mange fikk spørsmålet om hva mannen jobbet med. Det gjør noe med identiteten til kvinner som er høyt utdannet og økonomisk selvstendig. Spesielt siden man kan oppleve seg litt lat i forhold til det livet man hadde i Norge, er det viktig å formidle at vi egentlig ikke er slik. Slik forteller vi om oss selv som *Den pliktoppfyllende partner*, som også stort sett er en *engasjert partner*. Man stiller opp på de arrangerte scener som foreldremøter, middager og andre iscenesatte saker med den fasade som forventes til enhver tid. Vi forestiller oss slik at andre oppfatter oss slik vi ønsker de skal oppfatte oss. Goffman (1992) sier at en person kan improvisere stort sett alle roller, om man lærer seg tilstrekkelig mange uttrykk. Når en person får en ny rolle å framføre i en ny posisjon i samfunnet, innebærer ikke det en medfølgende instruks på hvordan han skal oppføre seg. Vanligvis eksisterer det bare noen ymt, stikkord og sceneanvisninger som gir kulisser en kan framføre rollen i. Personen vil fra tidligere erfaring innen beskjedenhet, harme og ærbødighet, vite hvordan han skal gå inn og framføre rollen (s. 66).

Goffman (1992) inndeler den enkelte i to, den opptredende og en rolleskikkelse. Det oppførte selv presenteres som et bilde som dannes om en person slik andre kan fortolke det. En korrekt og tilrettelagt scene, får publikum til å notere seg en fremført rolle, et selv. Dette er et produkt av den fremførte scenen, og må henges på en knagg som kan kalles kroppen for at det skal

være en person med hele sin opprinnelse (s. 208). Jeg er slett ikke sikker på at arbeidsgivere vil ha verken tid eller anledning til å se på partnere slik jeg diskuterer dem opp mot Goffmans dramaturgiske perspektiv, men betydningen av å ha fornøyde arbeidstakere med den lojalitet og arbeidsmoral som forventes, kan likevel ikke komme av seg selv over lengre tid uten den medfølgendes støtte. Derfor har jeg tro på å diskutere fenomenet for å belyse hvor viktig det er at medfølgende partnere har en solid forkunnskap om hva det vil si å være utstasjonert og sannsynligheten for å miste litt av sin egen identitetsfølelse. Uansett hvor mange forklaringsmodeller man kan finne, vil denne studien dreie seg mot innholdet av opplevelsen (Larsson, S. 2005). Slik sett håper jeg på at partnere er blitt gitt en stemme, og at en mer helhetlig tanke rundt utstasjonering vil bli gjeldende. Neste kapittel diskuterer hvordan partnere søker seg et nettverk og hvorfor dette er viktig for dem.

5.3 Nettverk

Betydningen av å lage seg et nettverk var noe førstegangspartnere var mer opptatt av, enn dem som tidligere hadde vært utstasjonert. For førstegangspartnere lå det forventninger i forkant av utstasjonering om å opparbeide seg dette. De oppsøkte arenaer som Sjømannskirken og barnas skoler for blant annet å treffe andre i tilsvarende situasjon. Når de hadde opparbeidet et nettverk, ble dette benyttet til samvær, drøfting av forskjellige situasjoner og felles erfaringer innen fysisk og psykisk opplevelse ved flytting til en ny kultur. De fant anerkjennelse og ble speilet av dem de møtte. Dette førte til en gruppetilhørighet som bidro til et fellesskap. Goffman (1992) kaller dette sluttede enheter som bærer preg av at det er ”interne” hemmeligheter som markerer hvem som tilhører gruppen. Dette er adskilt fra dem som ikke er innviet i gruppen. De interne hemmelighetene gir et objektivt intellektuelt innhold til en subjektivt følt sosial distanse. Det meste av informasjonen innen denne sosiale organisasjonen har en eksklusiv funksjon, og er informasjon ingen andre har noe med. Dette trenger ikke ha annen betydning enn at det styrker fellesskapet innad i gruppen. Dette gir noen utfordringer om man er partner og er halvveis inne i en gruppe, eller ikke har blitt innviet i noen. Medlemmer av gruppen kan føle seg utestengt om man ikke får kjennskap til hemmeligheten, om dette kommer for en dag. Personer kan bli krenket, og følelsen av utestenging kan røre ved sårbarheten hos disse. Likevel er man bevisst sannsynligheten for at hemmeligheten røpes, bevisst eller ubevisst, jo flere som vet om den (s. 120).

Som tidligere nevnt er førstegangspartnere bevisst på å skape et nettverk, og flergangspartnere har et mer distansert forhold til dette. Avskjed med nettverket fører til sorg. Partnere som har vært utstasjonert tidligere sier at dette er en del av pakka, og velger å distansere seg litt fra å lage nytt nettverk. Dette er fordi de er mer bevisst på at nettverket er kontraktsbegrenset. Likevel er nettverket en medskapende faktor til trygghet, og består av norske damer. Dette forklarer de med at det har sammenheng med språk, og språket er viktig for å involveres i de hemmeligheter som Goffman snakker om.

Nettverket blir den arenaen hvor partneren finner en eller flere som hun kan betro seg til. Deltakerne i studien sier de er sammen med andre norske damer. Dette er selvsagt fordi det er disse som er tilgjengelig, men også fordi de finner noen som er i samme situasjon. Det er disse personene som kommer bak kulissene, og hvor man kan betro de følelsesmessige opp- og nedturene. Her kan man kan slappe av og finne solidaritet. En person som mottar betroelser uten honorar, i motsetning til service spesialistene, er uttrykk for vennskap, tillit og aktelse. Denne personen blir en fortrolig venn, og fortrolige venner får vite om syndene dine, om rollespillet og får befinne seg både foran og bak kulissene. De får innblikk i hvordan man ordnet opp med knep, bløff, intriger eller følelser. De får vite om utkast til søknader og brev, og det som betyr kanskje aller mest: Man får muligheten til å slappe av (s.134-135). Goffman (1992) henviser til Simone de Beauvoir:

De venninner en kvinne kan beholde eller skaffe seg, betyr meget for henne, men slike vennskap er av en ganske annen art enn tilsvarende forhold mellom menn. Menn kommuniserer som individer ved hjelp av ideer og forhold de personlig er interessert i, mens kvinner er begrenset av sin kvinnelighet og bundet sammen av en slags iboende meddelaktighet. Det de aller først ser etter hos hverandre er en bekreftelse på den verden de har til felles. De diskuterer ikke synspunkter og ideer i sin alminnelighet, men utveksler betroelser og matoppskrifter. De står i ledtog med hverandre for å skape en slags motverden, med verdier som skal oppveie de maskuline verdiene. Kollektivt finner de kraft til å riste av seg lenkene. De opphever virkningen av mennenes kjønnslige dominans ved å innrømme sin frigiditet overfor hverandre, samtidig som de latterliggjør mennenes begjær eller klossethet. Ironisk nok trekker de i tvil den moralske og intellektuelle overlegenheten til sine ektemenn, og til menn i sin alminnelighet.

De sammenligner erfaringer – svangerskap, fødsler, sine egne og barnas sykdommer, og stell av huset blir de sentrale begivenheter i historien. Deres arbeid er ikke noen teknikk. Når de gir hverandre oppskrifter av forskjellig slag, opphører de det til en hemmelig kunst basert på muntlig tradisjon (Goffman, 1992, s.135 og 136).

Deltakende observasjon og feltsamtaler understreket dette. Jeg fikk studere dem som hadde opparbeidet seg et nettverk, og tonen seg i mellom var humoristisk og bar preg av sammenligning av erfaringer. Den felles plattformen ga tilhørighet. Noen så ut til å blomstre ved denne sosiale kontakten. Videre hevder Goffman (1992) at uansett hva som bringer menneskenes behov for sosial kontakt og samvær, ser det ut til å ha to virkninger – et behov for et publikum man kan fremføre sitt oppblåste jeg for, samt et behov for lagkamerater som man kan stå i en hemmelig forståelse med og slappe av sammen med bak kulissene (s. 171).

Før man skaper seg et nettverk vil man fremstille seg i et annet lys enn når nettverket er etablert. Sosialiseringsprosessen vil vise menneskene fra sin passende og sømmelige side, man tar seg litt i sammen. Mennesket finner andre mennesker for konversasjon. Nettverk konstruerer seg selv, men kan deles inn i lag eller klikker. Goffman skiller mellom disse begrep, til tross for at begge grupper er avhengige av hverandre. Personer som hører til samme lag vil stå i et spesielt forhold til hverandre. En lagopptreden kan avsløres av medlemmene med upassende atferd mens skuespillet pågår. De er gjensidig avhengig av hverandre og må stole på at de andre medlemmene oppfører seg pent. Denne gjensidige avhengigheten binder medlemmene sammen. Om det er forskjellig status og rang, vil disse sosiale skillelinjene viskes ut og samholdet innen organisasjonen være sterk og sveise dem sammen (s.74). Slik opplevde jeg det fellesskap som partnerne møtte hverandre i, og hvor de opprettholdt en definisjon av situasjonen overfor andre mennesker. Dette er et formelt forhold som automatisk vokser frem når en person blir med i laget. Slik sett var jeg selv en ny person som ble med i et lag av partnere, og det oppstår et slektskap mellom medlemmene her. Likedan opplevde jeg det samme når jeg som selv har helsefaglig bakgrunn møtte andre innen samme profesjon. Goffman sier at personer som hører til samme lag, nettopp av denne grunn vil stå i et spesielt forhold til hverandre. Hvert medlem av laget må oppføre seg passende og sømmelig, blir ikke dette gjort, vil hun likevel være en del av laget. Man kan unngå å være venn med en slik person, og dette må ikke forveksles med klikk eller gjeng, hvor overenskomstene er mer uformelle. Goffman hevder klikker tjener til å beskytte en person mot personer med samme rang som han selv. Medlemmene av en klikk vil samarbeide på en taktfull måte å skjule for ikke- medlemmer at de er en eksklusiv gruppe, mens de snakker åpenlyst om det for alle andre. Goffman mener små klikker oppstår, ikke for å fremme interessene til dem som den enkelte spiller sammen med, men for å beskytte ham mot uønsket identifisering med dem (s. 75). Noen partnere mente det ble klikkete og små grupperinger i Singapore akkurat som hjemme. Dette kunne oppleves som sårende om man ikke fikk samme

innpass i gruppen, og ikke fikk delta i de hemmeligheter som presentert over. Jeg har nå beskrevet forskjellen på Goffmans lag og klikk, og man kan anta at det her ligger en forklaring på dette fenomenet. Kanskje vil lagfølelsen en partner opplever, bli overskygget av at det oppstår klikker, som fører til en sår følelse av utestenging. De som befinner seg utenfor, er personer som de opptredende faktisk spiller for. Når utenforstående uventet trenger inn på fasadeområdet, eller bak kulissene, kan virkningene av det ubeleilige nærværet studeres i forhold til en annen opptreden som vanligvis ville blitt fremført overfor de utenforstående på en tid og på et sted hvor de ville regne med at de utenforstående var publikum. Det som oppleves som sårt for den ene partneren, kan forklares med kontroll av fasadeområdet som et tiltak for å inndele publikum. Alle i klikken vil være hyggelige mot den som holdes utenfor, men dette er nødvendig for å lykkes selv med å ha kontroll over sine egne roller, nettopp for å vite hvilken rolle hun skal spille fra det ene øyeblikk til det neste. Det ville ellers være vanskelig å oppnå en dramaturgisk suksess med de allerede inntatte rollene (s. 114-116).

Min egen sosialisering inn i et nettverk, skjedde fortere enn jeg hadde beregnet. Selv hadde jeg kalkulert med at jeg måtte lage mitt eget nettverk når studien var ferdig. Dette fordi jeg tidsmessig ikke ville føle presset med det stress en slik oppgave medfører, men også fordi jeg ville være minst mulig påvirket av andre partnere utenom det som er nevnt i oppgaven, så lenge skriveprosessen fant sted. Jeg ble likevel en del av et større nettverk, muligens fordi jeg selv er en person som snakker mye med andre mennesker, men også fordi jeg møtte så mange hyggelige mennesker som tilfredsstilte mitt eget behov for sosial kontakt. Dette førte til noe stress med tanke på studien som forutant, men likevel hadde jeg et sterkt behov for denne kontakten. Jeg trengte noen å snakke med om vanlige ting, jeg trengte sterkt noen å le sammen med og ikke minst få et sårt tiltrengt påfyll som substitutt for de venner jeg savnet hjemme. Jeg opplevde ikke meg selv som medlem i noen klikk, som Goffman snakker om. Så nærme var heller ikke en ønskelig posisjon for meg å komme i. Men det var svært interessant å erfare dette selv, samtidig som jeg skrev om og observerte andres nettverk. Neste kapittel vil diskutere hvordan partnere brukte nettverket sitt til å sosialisere seg på de arenaer som tidligere nevnt.

5.4 Sosialisingsarenaer

Jeg har tidligere sagt noe om hvor partnere sosialiserer seg, og vil nå diskutere litt om hva som skjer på de forskjellige arenaene. Dette var svært interessant å observere. Jeg kan ikke tenke meg noen annen metode som ville gitt meg disse opplysningene bedre enn deltakende observasjon. Goffman (1992) ville sagt fasadeområde om mitt valgte begrep, sosialisingsarenaer. I et dramaturgisk perspektiv blir det også det. Om en tenker seg at fasadeområdet er en scene og aktørene har tatt på seg maskene, blir dette et skuespill for et publikum. Jeg fikk være med på scenen, til tross for at jeg måtte skape den nødvendige distanse for å se dette i fugleperspektiv. I møte med sosiale systemer hvor menneskene/aktørene befinner seg, vil forskeren kunne iaktta samhandlingen deres ”Frontstage”. Klarer forskeren selv å etablere en lokal status, vil hun selv bli en medspiller ”backstage”(Aase og Fossaskåret, 2007). Med dette menes hvor langt inn i det sosiale systemet hun tiltrer, avhengig av hvilken status hun befinner seg i. Jeg fikk flere sosiale statuser siden jeg selv beveget meg mellom de samme arenaene som andre partnere. Jeg lykkes noen ganger å komme bak kulissene.

I kapittel 4.3.2 blir det trukket fram hvordan partnerne måtte skjule informasjon for hushjelpene sine. Måten de gjorde dette på var å snakke i koder slik at de ikke forsto, eller de brukte metaforer slik vestlige i blant leker med språket. Det som skjer i hjemmet, skal ikke ut til utenforstående. Noen hushjelper lærer seg også noe norsk ved å bo i norske familier, så dette er ikke ønskelig. Hushjelpene sosialiserer seg ved å være sammen med andre hushjelper, og det kan da ikke kontrolleres om vertsfamilien blir utlevert. Derfor utporsjonerer partnere informasjon for å holde en viss kontroll. Flere sa at de ikke kranget så mye i Singapore fordi de ikke ønsket å ha hushjelpen som vitne til konfliktene i hjemmet. Goffman (1992) kaller dette for dramaturgisk lojalitet. Det er en forsvarsmekanisme hvor medlemmene av et lag, les: familien, bestreber seg på å holde en viss standard på livet de ønsker å utgi. Familiehemmelighetene skal holdes innenfor de 4 vegger. Man kan tenke at dette vil by på noen utfordringer, selv om dette er en naturlig prosess hvor man skåner seg selv mot handlingens konsekvenser. Goffman viser til et eksempel hvor eldre familiemedlemmer ikke forteller sladder eller tilståelser når det er barn til stede. De ville da aldri kunne vite hvem barnet forteller dette videre til. Videre viser han til flere forfattere som på attenhundretallet behandlet tjenerne sine på samme måte. Både demping av stemmer og bufeet med mat, ble

taktisk benyttet for å holde tjenerne på avstand. Det ble forfattet hvor lett det var å snakke med gjestene når tjenerne ikke var til stede. Goffman framhever betydningen av ikke å utnytte sin tilstedeværelse i fasadeområdet til å utnytte situasjonen for å rette anklager mot laget. Man skal ikke framstille seg i et jålet skuespill, men gå tilstrekkelig opp i sin rolle og framstå som ekte. Det blir først et problem når man blir følelsesmessig knyttet til hverandre, i følge ham. I en situasjon hvor man er utstasjonert, vil dette ofte løse seg selv, da de fleste kontrakter syntes å være mellom et og tre år. Slik vil man kunne beskytte seg mot illojalitet, ved å utvikle sterk solidaritet innen laget. De roller man spiller er et svindelspill mot publikum, les: tjenestepikene. I den grad familien og kollegaene utgjør et fullstendig sosialt fellesskap som sikrer den plass og den rolle man har fått, vil partneren ha en moralsk støtte fra disse uansett om man lykkes å holde fasaden eller ikke. Slik kan dette være en forklaringsmodell som lettere lar oss forstå hvorfor kriminelle svindlere sverter ordentlige mennesker på. Forklaringen er solidaritetsfølelsen som finnes i "underverdenen". Videre hevder Goffman at man kan skifte ut publikum en gang i blant. Han viser til bensinstasjon styrere som ble flyttet rundt fra stasjon til stasjon for å motvirke at personlige bånd til kundene ble knyttet. Det samme med banksjefer og ministre, som også rutinemessig blir omstasjonert (s. 176 – 178).

Videre presenterer kapittel 4.3.2 hvordan Skandinaver behandler hushjelpene sine på en adskillig mer human måte enn Asiatene. Deltakende observasjon gjorde det mulig å dokumentere dette. Det er dette Goffman (1992) kaller å komme bak fasaden for å se hvordan mennesker oppfører seg når de ikke er "frontstage". Dette blir en felles sosial konstruksjon når partnere sosialiserer seg med hverandre. Også det faktum at det foreligger strenge Singaporianske regler for hushjelpere om ikke å ha kjæreste i Singapore, gjør at flere har økonomisk mulighet til å flytte til sitt eget hjemland for å gifte seg med kjæresten ved den norske familiens hjemreise. Dette betyr mye for den norske partner, og er et yndet samtaleobjekt når partnere møtes. Følelsen av at man har hjulpet et annet menneske til et bedre liv, syntes å være et fellesprosjekt blant Norske partnere, og en vinn – vinn situasjon for begge parter. Goffmans (1992) fasadeområde er et dramatisk rollespill på liv og død hvor historien ender godt. To forskjellige kulturer som begge gir en sosialiseringarena med lyse utsikter fører til at Norske partnere føler seg snille, noe som diskuteres partnere i mellom på de arenaer de ferdes. Goffman (1992) sier slik atferd blir et samarbeid om framføring og man kan her bruke det tidligere nevnte begrepet lag.

Tilbudet over alle ting man kan være med på i Singapore er enormt. Det Faktum at mange har god tid til å sosialisere seg i større grad enn i hjemlandet, kan også medføre noe frustrasjon over dette. Når jeg ser tilbake på hvilke arenaer partnere sosialiserer seg, opplever jeg at det kan deles i to grupper. På den ene siden har man Gold Class¹¹, Facebook og Skype hvor man er på en avslapningsarena. Dette er behagelig, medfører ingen forpliktelser og man kan senke skuldrene. Facebook og Skype ble nevnt som et viktig bidrag til sosialisering. Facebook er en sosialiseringsarena hvor man kan sitte bak kulissene i sin morgenkåpe og med upussede tenner. Ingen kan se dette, og man holder fortsatt fasaden man ønsker å vise utad. Det er en uforpliktende og ukomplisert måte å holde kontakten med andre mennesker på. Skype kan sammenlignes med et besøk i hjemmet hvor man slipper å vaske eller rydde først. Fasaden gjemmes, vi viser det vi vil vise. En svakhet ved dette i min studie er at sosialiseringsarenaen forflytter seg til hjemmets fire vegger, og det gir ikke rom for deltakende observasjon i samme grad som når man er synlig. På den andre siden har man de arenaer hvor man ferdes på i samhandling med andre mennesker. Der hvor vi viser hvem vi er. Dette kan være Sjømannskirken og Norskskolen, som er sosialiseringsarenaer som partnere er flinke til å stille opp på. Slik søker partnere selv balansen mellom nærhet og distanse, aktivitet og hvile.

Avsluttende refleksjoner:

Når jeg forflytter meg opp til et fugleperspektiv og ser på partnere herfra, kan det se ut som om det er en maurtue hvor alle har sine oppgaver å fullføre. Slik lager vi et samfunn, og slik fungerer vi i det samme samfunnet. Vi tar på oss masker og fremfører våre roller for publikum på livets scene (Goffman, 1992). Diskusjonen har sett på funn ut i fra et dramaturgisk perspektiv, og det har vært interessant å belyse det fra dette perspektivet. Vårt rollespill til daglig er kanskje viktigere enn vi selv aner. Kanskje er det rett og slett dette livet handler om for å få et samfunn til å fungere? Ettersom skriveprosessen skred frem, så jeg at jeg med fordel også kunne brukt Pierre Bourdieu sin teori om felt, kapital og habitus. Dette hadde gitt en videre refleksjon over temaene. Likevel måtte jeg forholde meg til de krav som var satt fra Universitetet i Agder ved å forholde meg til et visst antall sider. Jeg mener mine tilnæringsmetoder har vært en styrke i studien, og kan ikke se hvordan jeg skulle gjort dette annerledes for å få de funn jeg søkte. Bruken av to metoder forankret troverdigheten og ga en unik mulighet til å komme nær partnere sin hverdag i en annen kultur. Neste kapittel presenterer validiteten i studien.

¹¹ Gold Class er en kino i Singapore hvor man sitter i myke stressless, har full skjenkebevilling, man får pledd og eget bord med knapp for å ringe på personellet om man vil ha påfyll i glasset.

5.5 Studiets validitet

Validitet innen en studie handler om å gå i gjennom forskningsprosessen for å kontrollere, stille spørsmål og teoretisere for å se på om det er sant det som står der (Kvale og Brinkmann, 2009, s.253-264). I en kvalitativ studie vil dette kunne være lettere da man kan be om deltakernes redegjørelse for bestemte begrep som kan virke uklare. Jeg vil nå presentere ut fra Larssons (2005) validitetskriterier om hvordan jeg mener disse forholdene er ivaretatt i studien.

Diskurskriteriet:

Kriteriet er på bakgrunn av argumentasjon og meninger som studien klarer seg igjennom fordi den er av faglig god kvalitet. Studien skal overbevise gjennom opposisjon og forsvar om hva som er gyldig kunnskap (Larsson, 2005, s. 27). Jeg har forsket på det studien var ment å forske på, samt søkt å formidle hva jeg ønsker å oppnå gjennom metodene, analysen og diskusjon om temaet, slik at leseren kan følge studien på en forståelig måte. Jeg har gått i dybden ved to tilnæringsmetoder, slik at jeg mener jeg kan overbevise vitenskapen om troverdigheten. Forestillingene forhandles fram gjennom interaksjon, slik sett blir argumentasjonen viktig og får en nøkkelrolle gjennom de opplevelser som jeg har forsøkt å formidle (s. 27). Jeg har søkt å overbevise det vitenskapelige samholdet ved Schulmans overordnede kriterium:

What is important about disciplined inquiry is that its data, arguments and reasoning be capable of withstanding careful scrutiny by another member of the scientific community.

Heuristisk verdi:

Denne verdien måles i en kvalitet hvor leseren ved å lese studien blir overbevist gjennom å se noe aspekt av virkeligheten på en ny måte. Larsson (2005) hevder en vellykket analyse resulterer i en ny måte å se virkeligheten på, og nye kategorier i tenkemåten om temaet. Virkeligheten er systematisert gjennom beskrivelsen av noe nytt (s. 28). Det er meg bekjent lite eller ingen norsk, kvalitativ forskning på medfølgende partnere i Singapore. Slik har jeg tilført forskningsfeltet noe nytt. Jeg har derfor bestrebet meg på å skrive oppgaven som et kunnskapstilskudd som både arbeidsgivere og familier som skal utstasjoneres, kan finne interessant. I tillegg har jeg bestrebet meg på å skrive på en lettfattelig måte, slik at studien kan leses av flest mulig.

Empirisk forankring:

Studien må samsvares mellom virkelighet og tolkning slik at virksomheten blir begripelig. Benytter forskeren en systematisk triangulering, vil dette være ytterst virkningsfullt for å gi troverdighet til tolkningene. Sannsynligheten for ulike versjoner av samme sak er ikke urimelig da ulike kilder gir ulike utgangspunkt. Beskrivelsene av fenomenet skal stemme med alle mulige måter å oppleve fenomenets problemstilling og essensen skal finnes i alle tenkbare opplevelser av fenomenet (s. 29-30). Deltakende observasjon ga meg nærvær til å studere virkeligheten, slik ble det notert hva jeg faktisk observerte. Observasjonene fanger inn de faktiske hendene (Aase og Fossaskåret, 2007, s.191). Deltakende observasjon var med på å skape dybde i studien ved at dette ble tatt inn i intervjuene. Kvalitativt intervju ga meg anledning til å kaste tilbake utsagn for å validere om jeg hadde forstått riktig. Intuisjon og inntoning på andre mennesker kan føre til at man kan følge opp fornemmelser underveis ved å kaste meningene tilbake for å sikre at det sanne kommer frem (Kvale og Brinkmann, 2009, s. 250 - 252). Slik sett fikk deltakerne mulighet til å bekrefte eller avkrefte min forståelse av deres virkelighet. Jeg opplevde å få en fin dybde i samtalene på bakgrunn av intuisjon og at jeg selv befant meg i samme situasjon. Metodetrianguleringen har gitt meg to forskjellige inngangsporter for å studere fenomenet. Slik sett anser jeg studien som empirisk forankret gjennom transkribering, da det er virkeligheten til mennesker som er beskrevet. Jeg var selv aktør i feltet og opplevde at dette ga nærhet til praksis. Slik opplevde jeg selv noe av den virkelighet som studien handler om. Forankringen av tolkningen i et empirisk underlag er således ett sentralt kvalitetskriterium i alle tradisjoner, uavhengig av hvilket syn på virkelighetens eksistens man har (s. 31).

Konsistens:

Konsistens handler om at et helhetsbilde bygges opp av deler og detaljer som gir forskeren et tolkningsgrunnlag. Larsson (2005) viser til den hermeneutiske sirkel som ikke bare gir en forståelse av hva som blir sagt, men den kan også bli en viktig del for hvordan tolkningen bør være. Her tar forskeren med seg sin forforståelse for å danne et helhetsbilde. Det må være så få motsigelser som mulig mellom denne tolkning og den enkelte del slik at det ikke reises tvil om tolkningen. Slik vil det oppstå en kvalitet som gir den røde tråden gjennom studien (s. 31). Den sammenheng som er mellom del og helhet må sies å oppfylle kravet om validitet fordi fortellingene hadde likhetstrekk og jeg fort ante et mønster i det jeg så og hørte. Jeg kjente selv på kroppen noe av det deltakerne erfarte og fikk mulighet til en utvidet forståelse av

tematikken. Fra et abstraksjonsnivå kunne jeg knytte fortellinger og funn opp mot et teoretisk nivå. I tillegg kunne jeg benytte teoretisk forståelse basert på sunn fornuft under mine refleksjoner.

Det pragmatiske kriteriet:

Kriteriet viser til i hvilken grad kvaliteten i analysen har ført til økt forståelse av et fenomen. Det viser også til i hvilken utstrekning forskningen kan bidra til å avsløre myter (s.33). Studien viser til at det er et høyt antall bedrifter og organisasjoner som har interesser i Singapore. Det er mange medfølgende partnere som flytter med den utstasjonerte. Slik vil analysen være troverdig, samt at 34 kvinner har sagt noe om det samme uavhengig av hverandre. Slik vil det øke forståelsen av fenomenet blant dem, men også kunne føre til en forforståelse for dem som skal utstasjoneres for første gang. Noe kan støttes ved tidligere utenlandsk eller norsk kvantitativ forskning innen utstasjonering generelt, samt at jeg i tillegg har henvist til forskjellig litteratur om temaet. I tillegg har myten om den hvitvinsdrikkende partneren, blitt slått kraftig tilbake. Dette vil ha stor betydning for dem som feilaktig er blitt presentert slik gjennom media, og vil kunne gjøre hjemkomsten lettere fordi partneres utstasjoneringsliv er framstilt mer troverdig på bakgrunn av hvem medfølgende partnere faktisk er.

5.6 Studiets betydning for arbeidsgivere og organisasjoner

Studiet er relevant for de arbeidsgivere og organisasjoner som ønsker trivsel og ivaretaking av sine utstasjonerte utover det som tilbys til mange i dag. Filosofien er enkel: Trives familien, trives arbeidstakeren. Det er imidlertid store variasjoner fra bedrift til bedrift, hvorvidt de tilrettelegger på andre plan enn det rent økonomiske. Jeg ønsket å presentere noe av det som kom frem under samtaler med norske partnere, og funnene viste at det er et forbedringspotensial innen tilrettelegging for hele familien. Det er imidlertid forskjeller på hvordan arbeidsgivere og organisasjoner tar vare på partnere ved utstasjonering. Studien viser betydningen av at familien blir sett på som helhet, og ikke bare på noe som flytter med arbeidstakeren. Medfølgende partnere er ofte høyt utdannede mennesker som det kan tenkes vil stille sterkere krav på et senere tidspunkt, før de frivillig gjør dette ulønnet, med tap av pensjonspoeng og tapt synlighet i arbeidsmarkedet ved hjemreise. Under følger noen tips arbeidsgivere og organisasjoner kunne ha nytte av ved utstasjonering av sine arbeidstakere.

- Kursing av arbeidstakeren og familien om arbeidskultur, bør gjennomføres før avreise. Arbeidstider og arbeidskultur er den største overraskelsen for mange. Forventninger om mer tid sammen som familie kunne blitt imøtekommet på en annen måte om det ble informert om de noe lengre arbeidsdager som er i en annen kultur. Dette vil gagne arbeidstakeren, da familien kan oppleve store utfordringer her.
- Språkkurs ønskes i stor grad, slik at førstegangs utstasjonerte ikke føler dette som en stor barriere. Om dette kan tilbys før avreise, er dette en stor fordel. Er ikke dette mulig å gjennomføre, bør det tilstrebes et kurs på dagtid for den partner som er medfølgende. Arbeidstakeren vil ofte få språk gjennom sitt arbeide, eventuelle barn gjennom skole eller barnehage, mens partneren er den som kan sitte igjen uten følelse av mestring i den nye hverdagen.
- Mange medfølgende partnere ønsker å benytte anledningen til å studere. Dette kunne bli lettere å gjennomføre om partnere ble tildelt utdanningsstøtte. Det bør gis et tilbud, slik at partneren ikke føler de mister sin faglige grunnforankring med tanke på hjemreise. Tall fra tidligere forskning viser at de er uinteressante på arbeidsmarkedet på grunn av tapt arbeidserfaring. Betydningen av å vise til at tiden er benyttet til videreutdanning, er viktig for både for partneres framtid, men også for den selvfølelse som kan bli sterkt svekket ved tap av tidligere og kjente roller. Dette vil gagne arbeidstakeren sekundært, da dette kan skape en følelse av symmetri i forholdet.
- Internasjonale møter bør tenkes igjennom angående klokkeslett på grunn av de globale tidssoner, og forskjellige nasjonale fridager. Utstasjonering medfører ofte jobbing på tvers av dette, så om organisasjoner i Norge ønsker et telefonmøte kl 15 norsk tid, er den 22 i Singapore på kvelden. Dette burde avklares bedre i forkant av utstasjonering.

6.0 OPPSUMMERING

Dette kapitlet vil gi en kort oppsummering av studien, samt presentere forslag til forskning på bakgrunn av ideer som er oppstått underveis i skriveprosessen.

6.1 Oppsummering

Studien er beskrevet ut i fra en sosiologisk synsvinkel, hvor summen av delene likevel vil ha stor betydning for helse om man tenker på det helhetlige mennesket som en del av samfunnet. De funn som er presentert, vil ha betydning for arbeidsgivere som har arbeidstakere med familie utstasjonert, men også gi innsikt i oss selv og vår omgang med andre. Målet har vært økt kunnskap om et tema som ikke tidligere det har vært kvalitativ forskning på i Singapore, så vidt meg bekjent. Slik sett har det kommet fram noen interessante funn, hvor søkelyset har vært å beskrive medfølgende partneres hverdag. Jeg har med stor glede konstatert at mitt arbeid med studien har ført til refleksjon hos meg selv, men også for noen av dem jeg har snakket med. Personer i lederstillinger som har kommet på besøk til Singapore, samt arbeidstakere selv, har gitt meg støtte rundt prosjektet og funnet det interessant. Målet har ikke vært å skape splid og misnøye hos arbeidsgivere, men å belyse fenomenet slik at dette fører til best mulig arbeidsforhold for den utstasjonerte. Betydningen av dette ligger i en stor del av partneres trivsel med situasjonen. I en tid hvor mye av arbeidsoppgavene er havnet på et globalt plan, er det med stor sannsynlighet at utstasjonering vil være økende så lenge Norge har flere samarbeidspartnere i utlandet.

Det ble benyttet to tilnæringsmetoder for å søke svar på problemstillingen. Dette var kvalitativt intervju og deltakende observasjon. Slik kom jeg frem til 7 interessante funn. Studien viser at det oftest er kvinner som er partnere og at de største forskjellene ligger hos dem som har vært utstasjonert tidligere og dem som er utstasjonert for første gang. Majoriteten her har høyere utdanning. Forventninger om mer tid sammen som familie blir ofte ikke innfridd. Det ikke selv å være i kjente roller, kan føre til en opplevelse av tapsfølelse innen egen identitet. Det som gir størst bekymring er uten tvil den følelse av å miste sin identitet som følge av at partnere har mindre roller å oppfylle når de går fra egen jobb og alle de arenaer de presterer på i hjemlandet sitt. Studien viser at dette kan man med enkle grep forebygge med informasjon. Likevel vil jeg avslutningsvis si at de medfølgende som finner

igjen sin identitet, selv om dette ikke er gjennom sin tidligere yrkeskarriere, har funnet andre sider ved livet som også er viktig. De setter pris på enklere ting enn tidligere, som at de bor i et land hvor det er fred, at de er født i Norge, at de er friske og at de har fått mulighet til utstasjonering med den rikdom det er i seg selv sett fra et kulturelt perspektiv. Slik oppdager de også nye sider ved seg selv, som er med på å fremme en vekst i både selvfølelse og identitet. Eventuelle barn får lære ny kultur å kjenne, samt en språklig mestring. Dette betyr mye for den medfølgende partner. Det har vært nyttig å se på hvordan partnere skaper seg et nettverk og hvordan de sosialiserer seg i norske miljøer med norsktalende damer. Kvinnene er engasjerte og starter ofte egne foretak og driver med frivillig arbeid.

Studiens funn ble diskutert ut fra Erving Goffmanns dramaturgiske perspektiv, samt den tidligere forskning som ble presentert. Dette ga et perspektiv som belyste funnene på en interessant måte. Slik har jeg funnet svar på problemstillingen, da jeg har sett på hvem partnere er og hvordan de sosialiserer seg i en ny kultur. Studien har gitt noen funn som kan føre til videre forskning innen temaet. Dette presenteres i neste kapittel.

6.2 Forslag til videre forskning

Studien har belyst hvordan partnere ved utstasjonering til Singapore opplever den nye hverdagen sin. Mange ting kan være enklere ved å bo der, kontra andre steder rundt om i verden. Likevel vil jeg anta at mye kan oppleves likt på tvers av dette innen de funn som presenteres. Slik framkom det nye tanker om hva som kunne vært interessant å se nærmere på.

Det første jeg ville anbefale er en kvalitativ undersøkelse etter hjemkomst. Der kunne historiene om en partners hverdag uttrykkes i dybden. Nyansene ville komme frem. Norske bedrifter som driver med utstasjonering kunne alle bli undersøkt innen trivsel, sosialisering og vise til tall om hvor mange som velger dette flere ganger. Dette ville være et viktig ledd i en global tenkning hvor andre land i større utstrekning har litteratur om emnet. Spesielt hadde det vært interessant å se på dette over tid, hvor Norske barn som har bodd og gått på skole i utlandet, var blitt fulgt for å se hvordan de klarer seg i framtida. Det gir et sammenligningsgrunnlag for utenlandske studier som viser til selvstendighet og rotløshet side om side.

Det neste jeg ville syntes være interessant om ble forsket på, er samlivsbrudd etter utstasjonering. Det er uten tvil en del utfordringer ved et slikt liv. Om ekteskapet vakler, og man reiser ut med forventinger om et eksotisk liv sammen som skal redde restene av samholdet, kan dette føles som å få en knyttneve i ansiktet. Å få et ekteskap eller samliv til å fungere over flere år, er uten tvil hardt arbeid. Om en slik studie hadde blitt kombinert med tall om hvem som fortsetter samlivet, hadde man fått et klart bilde av noe som kan presenteres under kursing innen relasjoner i forkant av utstasjonering. Hvem får tilbud om slike kurs, og finnes dem? Jeg har snakket med noen som har vært på et slikt kurs, og det ble rapportert om stort utbytte av dette. Det kan se ut som om mange bedrifter ikke vet om dette tilbudet, eller det kan være at dette ikke prioriteres. En slik undersøkelse ville være med på å kvalitetssikre et samliv ved utstasjonering.

Mitt tredje forslag til videre forskning er en skandinavisk felles studie over tid for å se forskjeller og likheter blant utstasjonertes partnere. Ideen til dette kom da jeg observerte likheter og ulikheter her. Hvorfor har de svenske medfølgende dårlig samvittighet overfor sine barn, mens de norske ikke har det? Dette ble jeg nysgjerrig på. Hvilke erfaringer ligger til grunn for dette? Det vil jeg anta arbeidsgivere og organisasjoner også ville dra nytteverdien ut av.

LITTERATUR ME-504

Bakhtin, M. (2003). *Latter og dialog*. Oslo: Cappelen Akademisk forlag.

Christensen, M. (1996). *Nutidsnomader – Rejsens psykologiske udfordringer* (1. udgave). KØBENHAVN: Mellemlfolkeligt samvirke.

Den Norske Ambassaden i Singapore. (Nyhetsbrev oppdatert 18.02.2011). hentet 09.02.2011 fra <http://www.norway.org.sg/Norsk/Nyhetsbrev-fra-ambassaden/Nyhetsbrev-fra-ambassaden-februar-2011> .

Førde, Reidun. (Sist oppdatert: 11. februar 2009). *Helsinkideklarasjonen. De nasjonale forskningsetiske komiteer*. Lastet 27.januar 2011. Tilgjengelig på <http://etikkom.no/no/FBIB/Praktisk/Lover-og-retningslinjer/Helsinkideklarasjonen/>

Goffman, E. (1992). *Vårt rollespill til daglig*. OSLO: Pax Forlag AS.

Human Rights Watch. (2005). *Maid to order*. Report. Summary from this report publisert 6. December 2005 Fra <http://www.hrw.org/en/reports/2005/12/06/maid-order>

Johnsson, M. (2003). *Sälvkjänsla och anpassning*. STOCKHOLM: Studentlitteratur.

Kirkeby, P.E. (2009). *Engelsk ordbok*. OSLO: Vega forlag AS.

Kristoffersen, L. (2000). Avhandling *Kirke hele uka. Nordmenns opplevelse, forståelse og bruk av sjømannskirken – et markedsføringsperspektiv*. Handelshøjskolen i København. Det økonomiske fakultet.

Kvale, S. og Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju* (2. utgave). OSLO: Gyldendal Akademisk.

Larsen, I.B. (2009). Doktoravhandling ”*Det sitter i veggene*”. *Materialitet og mennesker i distriktpsykiatriske sentra*. Universitetet i Bergen.

Larsson, S. (2005). *Om kvalitet i kvalitative studier*. Artikkel i *Nordisk pedagogikk*, 25 (1).

Norell, A. J. (2008). *Vad jobbar din man med? Medföljande kvinnor till män på utlandstjänstgöring berättar*. Examensuppsats psykologlinjen, Stockholm universitet. Kan hentes fra <http://su.diva-portal.org> Sök på Annie Julander Norell.

Rishaug, S. (Publisert februar 2011). Hentet 28. mars 2011 fra <http://www.sjomannskirken.no/media/44575/naeringsnytt-februar-2011.pdf>

The Norwegian Business Association. (2010). Hentet fra hjemmeside 28.november 2010 fra http://www.nbas.org.sg/index.php?option=com_content&view=article&id=51&itemid=57

Tranøy, K. E. (2007). *Vitenskapen – samfunnskraft og livsform* (7. opplag). OSLO: Universitetsforlaget.

UDs tre fagforeninger. (Publisert 23.juni 2009). *Åpent brev til ledelsen i UD*. Hentet 21. nov. 2010 fra <http://www.udpartnerne.no/default.pl?showArticle=73&pageId=169>
(Selve årsrapporten ligger på Intranett, og kan ikke åpnes eksternt).

Aase, T.H. og Fossaskåret, E. (2007). *Skapte virkeligheter - Om produksjon og tolkning av kvalitative data*. Oslo: Universitetsforlaget AS.

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjekt

"Partneres sosialisering i Singapore når ektefellen får arbeid der"

Bakgrunn og hensikt

Dette er et spørsmål til deg om å delta i en forskningsstudie for å se nærmere på hvordan man som menneske sosialiserer seg, når den man bor sammen med får arbeid i en annen kultur. Jeg vil selv befinne meg i samme situasjon f.o.m. rundt 21. desember 2010, og vil samtidig skrive min Masteroppgave innen dette emnet. Jeg er tilknyttet Universitetet i Agder, Norge.

Hva innebærer studien?

Jeg ønsker å benytte feltforskning, noe som innebærer å være til stede i det samme miljøet der dere som er i samme situasjon som meg naturlig samles. Jeg vil også snakke med den enkelte av dere om deres liv etter at dere flyttet dit. Jeg ønsker å få vite noe om forventninger før reisen, det første møtet med Singapore, hvordan du kom i kontakt med andre og om det ble slik du hadde tenkt. Ingen navn eller noe som gjør at du blir gjenkjent vil bli nevnt, men jeg vil komme til å benytte noen utsagn som er relevant i oppgaven. Jeg kommer til å arbeide med dette fra ca. 11.01.11 til 10.05.11. Det betyr at jeg kontakter deg en gang på nyåret for å avtale et tidspunkt vi kan møtes. Møtet vil ikke vare lenger enn en time.

Mulige fordeler og ulemper

Jeg håper at studien vil medføre kunnskap om hva det innebærer å flytte til en annen kultur, som partner til en som har arbeid i Singapore. Jeg vil anta at det ikke medfører noe ubehag, men om det føles ubehagelig med en evt. båndopptaker er jeg villig til å diskutere dette. Det kan være at jeg må kontakte deg etter intervjuet for å sikre meg at jeg har fått med meg det du sa.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Opplysningene vil bli anonymisert før de benyttes i oppgaven. Det vil ikke være mulig å identifisere deg i resultatene av studien når disse publiseres. Men du vil kanskje selv kjenne igjen noen av sitatene jeg kommer til å bruke. Etter oppgaven er godkjent, blir alle opplysninger om deg slettet. Dette skjer senest 01.07.2011.

Vedlegg 1

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien. Du kan når som helst og uten å oppgi noen grunn, trekke ditt samtykke til å delta i studien. Dersom du ønsker å delta, undertegner du samtykkeerklæringen nederst på siden. Dersom du senere ønsker å trekke deg eller har spørsmål til studien, kan du kontakte Anne Marit Haslund på mail: amhas@broadpark.no, eller på tlf. fram til 19. desember 2010: 0047 95111153.

Rett til innsyn og sletting av opplysninger

Hvis du sier ja til å delta i studien, har du rett til å få innsyn i hvilke opplysninger som er registrert om deg. Du har videre rett til å få korrigert eventuelle feil i de opplysningene jeg har registrert. Dersom du trekker deg fra studien, kan du kreve å få slettet innsamlede opplysninger, med mindre opplysningene allerede er inngått i analyser eller brukt i vitenskapelige publikasjoner.

Informasjon om utfallet av studien

Du har rett på å lese Masteroppgaven når den er publisert. Dette er meldt personvern for forskning (Norsk samfunnsvitenskapelig Datatjeneste AS).

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg er villig til å delta i studien

(signert av prosjektdeltaker)

(dato)

(e-postadresse)

(tlf. nr. i Singapore)

Jeg bekrefter å ha gitt informasjon om studien

Anne Marit Haslund

Mastergradsstudent

Universitetet i Agder, Norge

Vedlegg 2

Anne Marit Haslund

amhas@broadpark.no

Masterstudent i psykisk helsearbeid

Universitet i Agder

TEMALISTE FOR SAMTALE VED FELTFORSKNING I SINGAPORE

- Beskriv forventninger før reisen.
- Hvordan var ditt første møte med Singapore?
- Hvor oppholder du deg i løpet av dagen?
- Hvem er du sammen med?
- Hvordan kom du først i kontakt med andre?
- Ble det slik du hadde tenkt?
- Om du hadde fått valget på nytt, hva hadde du gjort annerledes?

Min intensjon er å ha dette som tematikk, og ha en åpen samtale rundt dette.

Veilegg 3

Navn: Anne Marit Haslund

Les kommentarer i besvarelsen din: Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjekt.docx

Kommentar: Fakultetets etiske komité behandlet søknaden til masterstudent Anne Marit Haslund i e-mailmøte uke 42/2010 og fattet følgende råd: Godkjent for prosjektoppstart som beskrevet i søknaden.

Karakter:

Evaluerings: Godkjent

Vedlegg 4

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Inger Beate Larsen
Institutt for psykososial helse Arendal
Universitetet i Agder
Serviceboks 422
4604 KRISTIANSAND S

Vår dato: 08.11.2010

Vår ref: 25286 / 3 / LMR

Deres dato:

Deres ref:

KVITTERING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 18.10.2010. Meldingen gjelder prosjektet:

25286
Behandlingsansvarlig
Daglig ansvarlig
Student

Partneres sosialisering i Singapore når ektefellen får arbeid der
Universitetet i Agder, ved institusjonens overste leder
Inger Beate Larsen
Anne Marit Haslund

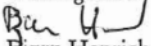
Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstillter kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i melde skjemaet, korrespondanse med ombudet, eventuelle kommentarer samt personopplysningsloven/helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvern/forsk_stud/skjema.html. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://www.nsd.uib.no/personvern/prosjektoversikt.jsp>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 01.07.2011, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Bjørn Henrichsen

Linn-Merethe Rød

Kontaktperson: Linn-Merethe Rød tlf: 55 58 89 11
Vedlegg: Prosjektvurdering
✓ Kopi: Anne Marit Haslund, Rød, 4823 NEDENES

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no
TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no
TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@sv.uit.no

Vedlegg 4

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 25286

Utvalget består av ca. åtte norske personer bosatt i Singapore grunnet ektefelles jobb. Data samles inn via personlig intervju.

Førstegangskontakt skjer via sjømannsprest i Singapore, som distribuerer informasjon om studien. Personvernombudet finner informasjonsskrivet som forelå 19.10.10 tilfredsstillende, forutsatt at kontaktopplysninger om veileder også tas med.

Prosjektet skal avsluttes 1.7.2011 og innsamlede opplysninger skal da anonymiseres og lydopptak slettes. Anonymisering innebærer at direkte personidentifiserende opplysninger som navn/navneliste slettes, og at indirekte personidentifiserende opplysninger (sammenstilling av bakgrunnsopplysninger som f. eks. yrke, alder, kjønn) fjernes eller endres.

